

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Minde-og Slægtsbog
for Claus Hansens
Efterkommere

1954

MINDE- OG SLÆGTSBOG

*for Claus Hansens
efterkommere*

MINDE- OG SLÆGTSBOG

*for Claus Hansens
efterkommere*

1853 15. JULI 1953

**UDGIVET I ANLEDNING AF 100-ÅRET
FOR CLAUS HANSENS FØDSEL.**

SLÆGTENS HISTORIE

I KORTE TRÆK

BARNDOM OG UNGDOM

CLAUS HANSEN, søn af Hans Chr. Hansen og Ane Madsdatter Thuesen, blev født den 15. juli 1853 på en mindre gård, Fogedgård i Hvinderup by, Tyrstrup sogn.

Han havde en yngre bror, Jørgen, der døde som barn. Han mindedes svagt denne broder og farfaderen. Hans Christian Hansen, der efter gammel skik bl. a. gik med knæbenklæder.

Han mindedes også, at hjemmet i 1864 fik indkvartering af de fjendtlige soldater, en begivenhed, der forud var „varslet“ for: lys i det kammer soldaterne beboede, var blevet set et par år forud, men havde vist sig kun at være et „syn“. Man havde ved undersøgelse fundet kammeret tomt.

Claus Hansens mor var lidt synsk, en „egenskab“, som han syntes at have arvet. Han mente således at have set „forbrand“ på den brand, der i juli 1914 fortærede Nis Refshauges kornlade. Da han den 3. oktober 1877 blev kaldt hjem fra marken, fordi hans ældste søn, vor ældste bror, Hans, „havde meldt sin ankomst“, pegede han på vor af fødselsveer forpinte mor og sagde: „Der sidder den kvinde, som jeg så her for 7 år siden.“ „Synet“ og dets opfyldelse var ham iøvrigt en bekræftelse på, at han havde fået den rette hustru.

Der er ingen tvivl om, at han i skolen viste gode evner, han førte f. eks. en pæn og fejlfri pen. Af tysk lærte han så meget, at han kunne forstå, men især misforstå noget. Han og hans kammerater fra Hvinderup var næppe bedre end senere generationer, men tværtimod så kåde på skolevejen, at læreren mente sig nødsaget til ved lejlighed at følge dem på vej. Det var heller ikke alle skolefag, far interesserede sig for, således mente han at geografi var

ret unødvendig. Men med eller imod sin vilje fik han lært og til-egnet sig en del kristendomskundskaber.

Hans far, Hans Chr. Hansen, havde deltaget i treårskrigen. Selv var han først for ung, senere for gammel til at komme med i nogen krig. Han opterede i sin ungdom for Danmark, og for at optionen kunne godkendes opholdt han sig en tid hos en ældre kusine i Sjølund, moder til gdr. Hans Jørgen Bojsen.

HESTEELSKER OG LANDMAND

Claus Hansen var et halvt år på Søgård højskole ved Vamdrup, hvor han ved en given lejlighed, på en almindelig opfordring, vovede sig frem til bedømmelse af en hest, hvad han fik ros for. Han holdt meget af heste, forstod at omgås dem, og var efter vort skøn en god kusk. Jens Sloth Odgård, Ullerupgård ved Thisted, skriver i anledning af 100-årsfesten for far 15. juli 1953 til Peter Hansen, Hjerndrup, hvor han i sin tid tjente: „Jeg mindes jo godt din far, når han kom kørende i sit pæne køretøj, der altid var i en sjælden fin orden — ud over det almindelige.“

Far overanstrengte ikke hestene under kørsel, især ikke de første 5—10 minutter! Og som han ved venlig rolig behandling kunne få N. N.s stædige heste igang! Andreas Petersen fra Kolding, der tjente i vort hjem i første halvdel af halvfemserne, skriver til Peter Hansen, efter at have prist mor og far for al deres kærlighed imod ham, en moderløs dreng: „Kan du huske, vi havde en dejlig brun hest, som vi kaldte Kasper. En dag var jeg sat til at pløje enspænder med Kasper, og da den var vant til at gå i furen, og nu skulle gå ovenfor, kneb det for mig at få den til at lystre, og så skældte jeg ud. Men det var mere, end din far kunne tåle, så han kom — ikke for at skælde mig ud som jeg havde fortjent — nej, han tog mig om skulderen og sagde: „Lille Andreas, hvordan er det dog, du bærer dig ad, husk altid på, at Kasper ikke har nogen gud uden mennesker.“ Da din far var gået, gik jeg hen og tog Kasper om halsen og tudede, idet jeg samtidigt lovede mig selv, at jeg altid ville være god mod dyrene — et løfte, som jeg også har holdt. Men tænk — efter vor lille samtale, fandt Kasper sig roligt i at gå oven for furen!“

Hjemkommet fra Søgård højskole, havde far, som udførligere fortalt nedenfor, taget fat på at reformere det noget gammeldags

Birgitte Maria Hansen

Claus Hansen

landbrug, hvad nok kunne tiltrænges, idet køerne om vinteren kun fik halm og hø og derfor ved forårstide kunne være så sløje, at de måtte hjælpes på benene. Men når de så havde kælvet og var kommet på græs, gav de alligevel så meget mælk, at der om efteråret kunne sendes 8 tdr. smør til Hamborg, og der kom en pæn skilling hjem. Der kunne også sælges en del korn. Der var ingen gæld på gården, skatter og folkelønninger var små, der var så godt som ingen landbrugsmaskiner, lidt indbo, ingen gardiner f. eks., dog mange kister, der blev fyldt med sengeudstyr, lagener og duge til børnene, der fra 3. 10. 1877 begyndte at komme med Hans, efter at far og mor var blevet gift den 3. 11. 1876.

BIRGITTE MARIA ANDERSENS BARNDOMSHJEM

Mor var ældste datter af Hans Peter Andersen og Ane Marie Christensen fra Langbjerggård, Fovslet mark. Medens fars hjem som allerede antydet, var ret gammeldags, var det omvendte tilfældet med mors.

Morfar, der ligesom farfar havde deltaget i krigen 1848—50, var meget initiativrig, en stor arbejdsgiver, idet han foruden går-

den drev teglværk og kalkbrænderi, ja han købte en mose og anskaffede en dampmaskine til at lave tørvene med. Men det gik ikke godt med den, tværtimod, og da han så døde 1876, 50 år gammel, midt i en krisetid, måtte gården sælges, kort efter at mor var bleven gift. Morfar havde været sine børn en god far, som sine yngre søskende en god bror, og sine folk en god husbond.

Et par dage efter morfars død, kom een af hans tyske teglværksarbejdere ind til apotekeren i Christiansfeld og fortalte sørgmodigt: „Der gute Mann ist gestorben.“ Jo, han var en godsindet mand og en foregangsmand, men med hensyn til alkohol desværre i nogen grad et barn af sin tid.

Mor havde trods dette en lykkelig barndom med sine søskende og med de mange kærlige og livlige tanter og onkler der kom på besøg i mors barndomshjem. Morfar havde bl. a. 2 yngre brødre, Jørgen og Morten, der gik på seminariet i Jellinge. En af deres kammerater fra Ødis, senere overintendant „Jungjohann“, var engang med dem hjemme på besøg. Og han fortalte ca. 60 år efter til en af os, at de to brødre af deres ældre søskende fik en meget kærlig modtagelse med omfavnelser og kys og med ordene: „Nej, er du der, lille Jørgen — er du der, lille Morten.“

I modsætning til far, kom mor ud at tjene, hun lærte mejeribrug, og kom først til den holstenske mejeriforpagter Muus på Rosenfeld ved Vordingborg, hvor hendes farbror Jørgen var forvalter og — svigersøn, forlovet og senere gift med datteren Terese. Mor kom derefter til Overdrevsgården ved Borup, hvor hun fik udlært som meyerske. Mor var en stærk pige, hun kunne således løfte en hel sæk rugmel op i bagetruget.

Far var mørkeræd som barn, vel på grund af de mange varsels- og spøgelseshistorier han hørte. Men mor var modig; som 12 års pige var hun en aften ene hjemme med sine mindre søskende: Anna, Peter, Mathea, Kristine, Mathias og Maren. Da kom en forrummet karl med truende røst og gebærder ind i stuen for at forskrække børnene. Mor for øjeblikkelig på ham og slog ham lige i ansigtet, så han skyndsomst flygtede. Men næste dag mødte en af karlene på gården med hævet ansigt, og blå øje. Mange år senere oplevede nogle af os, at mor satte en nærgående døvstum vagabond på døren.

Staaende: Thomas, Christine, Andreas, Peter, Mathias, Johannes, Marie, Eduard.
Siddende: Birgitte Møria Hansen, Anton, Anna, Hans, Claus Hansen, Thea.

HVORDAN CLAUD OG MARIE HANSEN LÆRTE HINANDEN AT KENDE

Vor morfar, Hans Peter Andersen, Langbjerggård, havde en faster i Hvinderup. Som lille pige var mor med til et familiebesøg hos denne faster, der var gift med Hans Peter Bork. Datteren Grete, der tjente på Fogedgård, kom i anledning af besøget hjem et par timer og havde den lille Claus Hansen med. Skønt han må have været mindst 7--8 år gammel, var han så undselig, at han gemte sit ansigt i Gretes skørter. Bekendtskabet mellem Fogedgård og Langbjerggård blev på een eller anden måde vedligeholdt.

Mor har således fortalt, at far engang i sin ungdom skulle hente tørv til tømmer Johs. Juhl i Hvinderup, og han måtte selv bestemme, om han ville hente dem i Mikkell Møllers mose i Faustrup eller i Hans Peter Andersens mose på Fovslet mark. Han hentede dem det sidst nævnte sted, skønt vejen var flere gange længere! Mors søskende sagde drillende til hende: „Marie, Claus fra Hvinderup er kommet!“ Mor vovede sig ikke ind for at hilse på ham, men

hun ville gerne se ham, hvorfor hun stod op på bryggers- eller køkkenbordet og kiggede gennem vinduet over døren ind i stuen, hvor hun så en stor rødmosset dreng eller ung mand.

Hvordan forholdet ellers udviklede sig, er ukendt, ud over, at de vistnok har truffet hinanden ved een eller flere fester. Så meget er vist, at far en dag i 1876 sadlede en af hestene, red til Langbjerggård og bad på behørig vis om at få Birgitte Maria til hustru, efter at han dog vist i forvejen havde sikret sig hendes samtykke til giftermålet. Fra mors forældres side var der heller næppe noget i vejen, enearving som far var til en god og temmelig ny gård, der-til en frejdig uberygtet og velanskrevet ung mand. På grund af morfars død blev brylluppet kort efter fejret i al stilhed.

Mor fik brug for sine kræfter og sit mod som bondekone og moder til 12 børn, der blev født i løbet af 18½ år, fra 3. 10. 1877 til 2. 6. 1896. Alle blev voksne og alle blev gifte. Mor har næppe bragt nogen særlig medgift med sig. Der forlyder dog intet om, at hun har måttet høre for det af vor farmor, der ellers næppe foragtede mammon eller gods, men sikkert forstod at vurdere et par duelige og villige hænder.

At det imidlertid ikke altid har været let for mor, fremgår bl. a. af, at hun længe før det blev aktuelt, udtalte: at hun ikke selv ønskede at bo sammen med en svigerdatter, for ikke at være en sådan til besvær — og omvendt måske. Men forholdet mellem hende og farmor var sikkert sværest for mor. At det kneb med forlov til en luksus som gardiner for vinduerne, var vel ikke så slemt som det, at det t. eks. under hendes første svangerskab kneb med at blive rigtig mæt ved den ensidige kost, så hun fandt sig nødsaget til i smug at koge sig et æg eller to sammen med aftengrøden!

Arbejde kom mor aldrig til at savne, takket være aftægtsfolk, tjenestekarle og det stigende antal af børn. Det sidste var farmor da heller ikke helt tilfreds med. Og det er forståeligt, hun nærmest var vred, da nr. 4 ventedes i 1883, når man betænker, at den da 69-årige kvinde var stærkt betænkt på at anskaffe sengeudstyr, duge m. m. som de nye verdensborgere kunne få brug for, når de engang skulle sætte bo! Og til den ende kartede og spandt hun flittigt, vævningen besørgedes af fremmede. Men så skulle der bages, brygges og vaskes, en overgang til 16 personer. Og det var jo mors ansvar og gerning.

I høstens tid måtte pigen (efter tvillingernes fødsel i 1890, de to piger) og de lidt større børn med ud i hø- og kornhøst. Så måtte mor sørge for madlavning og malkning. Med rengøring og sengeordning gik det, som det bedst kunne. Høsten gik foran, og de trætte børn sov godt, selv om sengehalmen ikke var blevet rystet.

CLAUS HANSENS HANDELAG OG HELBRED

Såvel i høstens tid som ved gødningskørsel lærte vi vor far at kende som en mand med et godt håndslag, Han gjorde sit arbejde pænt og akkurat og i den travle tid også ihærdigt. Men han havde „mus“ i knæet, der ofte blev dårligt, så han måtte holde igen og skåne sig selv. Han led også af noget, som han selv kaldte for „indve“, hvad der end skal forstås ved det udtryk. Han spiste megen natron, især efter retter som kål og ærter og flæsk. Han brugte hjemmeråd af forskellig slags, som t. eks. perikumsnaps (som nydelsesmiddel var snapsen tabu), men intet hjalp. Lægerne kunne heller ikke hjælpe ham. Naturligvis svækkede de næsten daglige smerter hans energi, der i forvejen næppe var så stor som mors. Han overlod efterhånden først køernes, så svinenes røgt til karlen eller os drenge. Særlig mugningen i svinestalden faldt os besværlig.

FORBEDRING AF LANDBRUGET

Alligevel betød hans overtagelse af fædrenegården som ovenfor antydet forskelligt fremskridt. Der blev således — trods store betænkeligheder fra vore bedsteforældres side — indført kraftfodring, bl. a. med klid. Og i løbet af årene nåede far at mergle hele gården med mergel, som blev fundet på vor egen jord. Mergelen blev ikke forud analyseret, men kun prøvet med „skedevand“. Den leragtige substans, der reagerede overfor det nævnte middel, blev betragtet som mergel, gravet op og kørt på markerne, der oprindeligt var på ca. 20 ha, men så omkring 1890 blev forøget med 10 ha, som blev købt af Peter Krog fra Stubbom. Gården var nu på ca. 30 ha eller ca. 54 tdr. land, kongerigsk mål.

Gården blev delt i 9 pæne sammenhængende skifter (indtægter) så tæt ved gården, at der efter sagkyndiges sigende ikke skal have været nogen gård i Tyrstrup sogn, hvis jorder var bedre beliggende. Den nyerhvervede jord blev inddelt med 3 levende tjørne-

hegn. De andre hegn var hassel, ask, elm o. s. v. Det må ikke glemmes, at far også fik alle gårdens jorder drænet. Han fik bygget en kornlade og en svinestald, og der blev lagt brandfrit tag på stuehuset. Haven blev udvidet, beplantet med frugttræer og omgærdet med løvtræer, der som frugttræerne og hegnene havde hans interesse. Når en af hans sønnesønner, opnævnt efter ham, er blevet skovfoged, er det måske en arv efter ham, der også gerne gik på jagt, oftest sammen med sin fætter og nabo H. C. Hansen.

Bistået af en anden fætter, Hans Terkelsen Schmidt fra Stubhom, lagde han sig lidt over 40-årsalderen efter biavl, der også gav udbytte og glæde. Far holdt også af at male vinduer og vogne. Sidst i halvfjerdserne havde far indført visse forbedringer i landbruget, sidst i halvfemserne kunne hans ældste sønner træde til med nye metoder som damptærskning, selvbinder, ajlebeholder, kunstgødning og fodring med foderkager og roer. Og far holdt ikke igen, men lod os børn komme til og prøve vore kræfter og vælge vor livsgerning efter vore naturlige anlæg og interesser. Heri var han naturligvis enig med vor mor, hvis det da ikke var hende, der gik foran.

UDEN FOR HJEMMET

Far ville godt ud blandt mennesker og tog regelmæssigt til de sædvanlige mandagsmarkeder i Haderslev. I førstningen kørte han derud med heste og vogn og spændte som regel fra på gæstgivergården „Skulderbladet“. Efter småbanens åbning sidst i halvfemserne tog han med toget og holdt til på Missionshotellet, hvor han mødtes med mange af omegnens gårdmænd, der sluttede sig til Indre mission.

Vi drenge kom med, når der var kreaturer, som skulle sælges. Det kunne være drøjt nok at trække 11—12 km med nogle køer! Værst var det jo, når de ikke blev solgt, eller når der var dyrskue, thi så måtte vi gå hjem igen. Men det var jo altid en oplevelse, mest dog, når vi uden at trække køer fik lov at komme med til fjernere byer som Aabenraa, Kolding, Vejen o. s. v. En gang var far langt, langt oppe eller nede (som vi sagde) i Jylland i en by, som havde det mærkelige navn Silkeborg, i hvis omegn endnu enkelte brugte trækstude med „mægtige udstående horn“. Og vi børn lyttede til hans rejsebeskrivelser og drømte om at komme ud, „så langt,

langt bort“ og opleve noget. Han der drømte mest måske, Mathias, døde tidligt. Andreas tog iøvrigt til Silkeborg—Himmelbjergegnen, til Amerika og til Grækenland. De seks andre brødre kom derud, hvor de ikke skulle have været, ud i krigen.

NATURALISERING OG GÅRDKØB

Far havde ganske vist, som tidligere omtalt, opteret for Danmark og havde også set på en gård i mors fødesogn Ødis, nord for grænsen. Men da de ældste sønner, som det efterhånden blev løsenet i Nordslesvig, havde erklæret sig villige til at blive tyske soldater, søgte far og fik på slutningen af året 1890 tysk borgerret. Hermed var familien betrygget mod udvisning og kunne bl. a. frit tage på skoleophold i kongeriget.

LIDT OM DET NATIONALE

Fars udadgående arbejde var af åndelig art, og det fyldte så meget i hans tilværelse, at han måske netop derfor udadtil ikke stod i forreste række i nationalitetskampen, men hjemmet var i bedste forstand så dansk som noget, og lejlighedsvis stødte far sammen med tyskere, trods hans fredelige sind.. Engang endda med selveste den tyske dommer dr. Hahn.

Far var blevet kaldt til Sønderborg for at vidne i en sag mod en af de danske nationale foreninger. Da han skulle aflægge ed, vægrede han sig ved at sværge i en så lumpen sag. Dr. Hahn for op, at det ikke var nogen lumpen, men en hellig sag! (Så meget værre, at han fik lov at dømme i den sag; han var formand for den tyske forening). Far blev forresten spurgt, om hvilke danske foreninger, han var medlem af. „Det kan jeg ikke huske“, svarede han, „men nu tager jeg hjem og melder mig ind i dem allesammen!“

Jo, tryk avler modtryk. En provst fra et nabosogn sagde engang i en samtale med far, at § 5, Pragfredens løfte om afstemning i Nordslesvig, var død. Far svarede: „Ja, men jeg tror på de dødes opstandelse, hr. pastor!“

Mors danske sindelag (hendes fødehjem i Ødis sogn fik lov til at blive ved Danmark) viste sig bl. a. ved stor kærlighed til det danske kongehus, hvis medlemmer hun alle kendte ved navn. Som der i vort hjem fandtes små Dannebrog, hang kong Christian

d. IX og dronning Louises billeder på vor væg. Under en manøvre hændte det, at en tysk officer fra dronning Louises hjemstavn så hendes billede og derpå glad kaldte på en kammerat: „Siehe, August, hier ist unsere Louise!“

Da vor nuværende arveprins blev født og i dåben fik navnene Knud Christian Frederik Michael, spurgte mor undrende, hvem det sidste navn kunne være efter. Til vor store fornøjelse svarede vor 5-årige broder Eduard: „Å, det er vist efter hans svigerfar!“

Iøvrigt er vort hjemms nationale stilling blevet bedømt og påskønnet af landsdelens ledende danske, idet Hans og Peter fik hver en større gård med støtte fra Kreditforeningen, som led i kampen om landsdelens jord. Slig en støtte blev kun givet til folk, man nationalt stolede på, og det var der også grund til her. Ud fra begge hjem er der øvet en god dansk gerning. Hans sagde bl. a. tit: „Jeg vil leve, jeg vil dø i norden.“ Kristian Møller, Hammerum, siger, at der ud fra hjemmet i Hvinderup gik en endog meget stærk dansk påvirkning, især gennem sangen. Det var nemlig sådan, at man ikke alene sang åndelige sange, men meget få bondehjem kendte og brugte så mange danske folkesange, som hjemmet i Hvinderup. „Danmarks melodibog“ var meget laset, hvilket ikke mindst skyldtes familiemedlemmernes mange ophold på kongerigske skoler.

Vore forældre ønskede ikke alene at opdrage os til at blive gode kristne, men også til at blive gode danske. Til læsefærdighed i dansk virkede, at vi i søndagsskolen selv fik lov til at læse bibelteksten. Dernæst læste vi børn i gamle danske læsebøger og lærte os selv udenad digte som: „Goliat drog fra Gat for på Saul at lægge skat“, „Hr. Zinklar drog over salten hav“, „Kirkeklokkerne i Farum“, „Svend Due“. Og vi læste aviser og skrifter: „Mordersmaalet“, „De unges bibliotek“ „Hjemmets bibliotek“, „For mine små venner“, „Illustreret familieblad“ og „Ugens Nyheder“, som vi hentede hos naboen. Mor kunne godt lide at læse fortællinger. Far læste udelukkende det rent opbyggelige som: „Sædekornet“, „Indre Missions Tidende“, „Annexet“, „Brødremenighedens og Breklummissionens blade.

DEN TYSKE SKOLE

I skolen fik vi naturligvis tysk påvirkning. Vi havde næppe særlig besvær med at lære det tyske sprog og fandt det heller ikke uskønt der, hvor det tolkede gode tanker i salmer som: „Ich bete an die Macht der Liebe, die sich in Jesus offenbart“ eller „Harre meine Seele, harre des Herrn“, i sange som „Dort unten in der Mühle“ eller „Ich weiss nicht, was soll es bedeuten“ eller digte som „Erlkönig“ eller „Des Sängers Fluch“ eller „Die Glocke“. Derimod reagerede vi stærkt imod „Deutschland, Deutschland über alles“ og „Ich bin ein Preusse“. Slutningslinjerne i den sidstnævnte lavede vi om fra ordene „will ein Preusse sein“ til „will ein Däne sein“. Mange lærere i Nordslesvig gjorde kun nødtvungent deres fortyskningsarbejde. Dette gælder dog ikke ganske Mecklenborgeren Karl Pusbach i Tyrstrup, ihvertfald ikke i den første tid af hans virksomhed i Tyrstrup fra sidst i halvfemserne til 1920. Til eksempel prøvede han i 1904—05 forgæves at få Andreas til at skrive tysk i en dansk kammerats poesibog. Men i verdenskrigen sagde han god for Thomas, der var blevet anholdt som mistænkt for flugtforsøg fra krigstjeneste. Og under en samtale med Andreas, sagde han med henblik på sin delagtighed i fortyskningen: „Ja, ja, Andreas, trykket ovenfra!“ Og fra Wandsbeck, hvor han i 1920 var blevet medrektor ved en skole (med Chr. VII's initialer på muren!) skrev han (på dansk!), at han var kommet til at holde af Nordslesvig, dets beboere og dets sprog, som han ikke ville glemme. Livet i et grænseland havde lært ham respekt for andres overbevisning og sympatier!

SØSTER MARIA

Jeg mindes bedst søster Maria
fra mine barndomsdage,
det var for mig en herlig tid,
tit tanken går tilbage.

Det hjemme var på Langbjerggård
vi havde det så havre,
når hun gav os en kaffetår
og smørrebrød til davre.

Thi hun var god mod lillebror,
hun smurte godt på brødet,
et lille smil, et venligt ord,
gav hun dertil i købet.

Og som hun var mod lillebror
var hun imod sin næste.
Enhver, der kom til hendes bord
bespistes med det bedste.

Når småfolk kom til hendes dør,
sås ingen tvære miner,
hun gav dem med et godt humør.
„Gud elsker en glad giver.“

Og hun og Claus de fulgtes ad,
så skønt på kirkestien,
de vandred med hinanden glad
i barnlig tro hengiven.

De grebet blev i ungdomsår
af Jesu Kristi nåde,
fandt glæden, som deri består:
at tro på korsets gåde.

De vidnede i deres liv,
i gerning, sang og tale,
bad: „Jesus, kom og hos os bliv
i jordens skyggedale.“

De så'de ordet, troens sæd,
i mange barnesjæle,
og frøet vokste, blev et træ
til slægters læ og glæde.

Maria har lidt sorg og nød,
seks sønner sendt i krigen,
og Hans, den ældste, måtte dø,
de fem kom hjem fra striden.

De døjed ondt og fangenskab,
mens de var i armeen,
opleved dog en glædens dag
ved Slesvigs genforening.

Her sorg og glæde fulgtes ad,
det må vi vel erkende:
Med krigen sorg, men glædens dag,
den kom ved krigens ende.

Hun tog alt af Gud Faders hånd,
hvad hende blev beskikket,
det bar hun med tålmodig hånd,
beklagede sig ikke.

Nu har hun stridt den sidste strid,
og fuldendt er nu løbet,
al jordisk møje er forbi,
nu her kun hviler støvet.

Og vi, som står Maria næst,
vi har den trøst i sorgen,
nu er hun hos vor Herre gæst,
har hjem i himmelborgen.

Morbror Mathias.

Lake Benton, Minn., U. S. A.

ÅNDSFÆDRENE OG ÅNDELIG UDVIKLING

Når vi, Claus og Maria Hansens børn, tænker på vort hjem, er det med tak til alle gode gavers giver, vor himmelske far, hvis nåde og ledelse far og mor i lighed med henfarne stamfædre og -mødre tidligt i deres ægteskab fandt ind under.

Efter den ligtale sognepræsten i Stepping i 1840 holdt over mors mormor, Anne Mathiesen, født Hansen, synes hun at have været en from og troende kvinde, hvad mormor Ane Marie Andersen, født Christensen, var eller blev. En fremtrædende og bekendende kristen var i alle tilfælde vor fars oldefar, Christian Hansen, sned-

ker og orgelbygger i Vester Sottrup sogn. Han var trods sine unge år, midt i trediverne, leder af et brødremenighedssamfund der.

I 1800—1801 opholdt han sig i Christiansfeld en tid, for at opstille et af ham selv forfærdiget orgel i Tyrstrup kirke. Han fik kopper, døde og blev begravet på brødremenighedens kirkegård, hvor hans grav og gravsten endnu findes på den nordvestlige side af kirkegården.

Farmor var også en gudfrygtig kvinde, der bl. a. ville, at hviledagen skulle være en helligdag med Guds ords hørelse i kirken eller læsning i hjemmet. Når far så blundede hen under den lange og sagtens lidt monotone læsning, skændte hun på ham, ligesom hun ved givne lejligheder formanede ham til at forbedre sig. Og da mor kom ind i hjemmet og befandtes at være en alvorlig ung kvinde, der ikke alene i sin ungdom på Sjælland lejlighedsvis havde været med til helligforsamling, men også fremdeles tilskyndede til andagt og især til sang, hvilket sidste dengang var en meget sjælden foreteelse i hjemmet, udtalte farmor sin glæde over, at Claus havde fået en kone „der søgte vor Herre“.

Far viste til at begynde med mindre interesse for det åndelige. Han mente, at det ikke kunne gå ham værre end de andre! Men inderst inde var han nu ikke så tryg. Og engang han på en køretur med sin familie kom ud for et frygteligt tordenvejr, standsede han hestene, kastede sig på knæ i vognen og råbte til Gud om beskyrmelse og forbarmelse.

CLAUS OG MARIA HANSENS OMVENDELSE

Efter 4—5 års ægteskab skete det, at vore forældre kom sammen med indremissionær Lars Birk og nogle andre troende mennesker, bl. a. Søren Madsen Skøtt og karetmager Holm fra Stub-bom. Den frimodighed og glæde, hvormed de talte om de åndelige ting, den vished, de ejede med hensyn til syndernes forladelse og det evige liv, gjorde, at far og mor fik en stærk trang til at få det, som disse venner havde det, i stedet for at gå med frygt for døden og dommen.

Det blev ikke ved den ene sammenkomst, og så skete det engang, at far under salmen: „Slip os arme ej“, som han selv havde foreslået, blev så bevæget, at han brast i gråd. Da far og mor blev ene, sagde hun til ham: „Skal vi ikke også omvende os, lille far?“ „Jo“,

svarede han, „nu skal det være, med Guds nådige hjælp og bi-stand.“ Og far overgav sig samme aften til Guds nåde. Mor vandt ikke så hurtigt vished og hvile i troen som far, men sikkert lige så afgjort.

Med deres brist og mangler i samliv og virke, var de så afgjort enige om at „søge først Guds rige og hans retfærdighed“. Forskel- lige som de var, udfyldte de herligt hinanden og blev til megen åndelig velsignelse for mange, først og fremmest for deres egne børn, der — for mennesker at dømme — alle tolv er blevet troende mennesker. Hvad sagde nu vore bedsteforældre dertil? Vor farfar, der i skolen var blevet kaldt „Tolle Hans“ og som hele sit liv var en godmodig mand — også god mod svigerdatter og børnebørn, har næppe haft sind til at sige noget ondt eller nedsættende om den nye kurs. Farmor havde jo så tit formanet sin søn til større gudsfrygt og forbedring, men det var vist ikke fri for, at hun fandt forandringen for radikal og voldsom. Og som en sparsom- melig kvinde, der ikke kunne lide, at noget gik til spilde, syntes hun, at far kunne have givet spillekortene til en nabofamilie i stedet for at brænde dem.

Og børnene! Gud ske lov og pris! Vi har kun kendt vore for- ældre som troende mennesker. Kun vor ældste bror, Hans, var gammel nok til at mærke forandringen. Der fortælles, at den 3—4 årige dreng kom ud til karlen og som en nyhed fortalte: „Fae og mue ligge o æ knæben ind i æ døns“! Aften efter aften i en men- neskealder knælede far og mor med os børn, som også tit med troende venner.

TROENS FRUGTER UDADTIL

Vor „stou“ blev til fars død i 1914 og endnu længere frem brugt som mødesal. Talerne var i den første tid foruden Lars Birk, de kongerigske missionærer Jens Holt, Anders Stubkjær, Jens Han- sen, Iversen, Skydsgaard og andre, lejlighedsvis også missionær Jonas Brodersen, Christiansfeld. Der blev plejet samfund med in- dre missions venner i Hejls, Vejstrup, Taps og Ødis i kongeriget. I Nordslesvig med venner i Christiansfeld og andre byer. Men som den preussiske tvangspolitik trods biskop dr. Kaftans og andre gejstliges modstand, kom i kurs, og besværliggjorde, ja næ- sten umuliggjorde de kongerigske missionærers møder (de blev

stundom overvåget af gendarmer), opstod den tanke hos det lille samfund i Hvinderup: Burde der ikke oprettes et særskilt indre missions arbejde i Sønderjylland med sønderjyske missionærer?

Gennem karetmager Holm i Stubbom, der var kommuneforstander og kunne skrive tysk, henvendte samfundet sig i 1886 til en kendt tysk indre missionsmand, baron von Outzen, Hamborg, om hjælp og bistand til udførelse af planen. Han henviste til pastor N. C. Nielsen, Sommersted. Og „Indre mission i Nordslesvig“ blev nu stiftet med denne som formand. Han blev senere — som bekendt — afløst af sekretæren, pastor Tonnesen, Hoptrup.

Vi er vore forældre taknemlige, at de fra vor barndom af tog os med til gudstjenester og møder, thi „små pletter har også øren“. Og vi fik tidlig forståelse for og trang til at eje vore synders forladelse og Guds fred. Vi mindes med glæde nordslesvigske præster som pastor Nielsen, Sommersted, pastor Tonnesen, Hoptrup, pastor Simonsen, Oksenvad, pastor Bahnsen, Breklum, m. fl. På Skamlingsbanken hørte vi kongerigske talere, som pastor Løgstrup, missionær Hans Chr. Beck o. a. De ældste af os har også hørt Vilhelm Beck og Chr. Sørensen, Garnisonskirken. Hans Chr. Beck og hans broder Søren Beck var barnefødt i vor naboby Stubbom. Og fra samme by var Jørgen Friis, der dog blev nordslesvigsk missionær og senere farvehandler Anton Hansens principal og forgænger. Vi mindes de ældre nordslesvigske missionærer Lund, Brink, Hans Peter Lorentsen, Peter Iver Petersen, Mørk m. fl.

De var gode at lytte til, ikke bare, når de talte til forsamlingen i vor „gro døns“. Fra „æ gro døns“ (vi havde også en „blo døns“ med loftsmalerier og danske slotte“) mindes vi Jens Dixen, lægprædikanten fra Nordamerikas prærier og lyttede til hans beretninger om Nord-Dakotas heftige snestorme og andet. Og der var smeden Andreas Hansen fra Ellum, der også kunne fortælle, og som med rungende stemme sang: „Som en lynild der fra østen udgår, skinner indtil vesten, skal vor Jesus komme i sin herlighed.“

SANGMINDER

Ja, disse åndelige sange! Mors barndoms danselærer, Jørgensen, Sommersted, der efter sin omvendelse rejste for epileptikeranstalten Bethel ved Bielefeld, sang: „Der er liv i et blik på det

blødende lam“. Vi havde besøg af søster Annas veninde, Maren Poort, der senere blev vor svigerinde. Hun lærte os: „Lille fugl, så glad, som gynger på din kvist.“ Johanne Nørgaard, senere missionsær og pastor Poorts hustru, sang: „O, jeg ved et land.“

Og mon ikke alle vi børn husker, at vi stundom sluttede vore familiebesøg med sangen: „Skulle vi vel alle mødes, hist bag Jordanflodens bred“?. Vi sang den på fars 58 års fødselsdag den 15. juli 1911, da far og mor og vi 12 børn for sidste gang var samlede allesammen her på jord, thi 11 dage senere rejste Andreas for at blive højskolelærer i Amerika, først på Elk Horn College, Iowa, så på Solvang, California, og da han kom hjem i oktober 1913, var Mathias „gået over floden“ samme måned året forud. Ja, der knytter sig stemningsfulde minder til familiebesøgene, som også til andre besøg med deres sange.

MISSIONSFESTER

Gennem brødremenighedens store årlige missionsfester kom vi i berøring med adskillige mennesker, som blev indkvarterede hos os, så vi en enkelt gang havde ikke mindre end 12 liggende gæster, og vi børn måtte så fjæle os på loftet. Blandt gæsterne var der også en del fra Tiset, hvorfra 3 af os senere fik vore hustruer.

Missionsfesterne med store menneskeskarer, hornmusikken på kirkepladsen, orgelbruset, den fuldttonende sang og de kraftige vidnesbyrd i kirken, står i uforglemmelig glans for os. Kageboderne med kirsebær fra Sydtyskland, Christiansfelderhonningkager, slik og sodavand, havde også deres tiltrækning på os børn. Det mindede vel lidt om fastelavns- og St. Mikkelmarkederne i Haderslev. Disse markeder med deres gøgl, drik og elendighed, fik vi iøvrigt ikke lov til at være med til, men vi fik rigelig og god erstatning med missionsfesterne og søndagsskoleudflugterne. Et par troende mænd, Peter Jørgensen og hans blinde broder, Chresten Jørgensen, Hvinderup, havde skænket vore forældre en „missionscharabanc“, der fyldt med os børn og „lysens folk“ bragte os til møder og fester, bl. a. til Ulvslust, Bøghoved, Gravenshoved, Skamlingsbanken. Særlig nød vi turen til Skamlingsbanken: de mange flag, der prydede byerne, som vi norden for den gamle grænse før 1920 kom igennem, og festpladsen, naturoplevelser og en eftermiddags frigørelse fra det nationale tryk i Nordslesvig. Vi kunne

synges, hvad vi ville, og vi syntes om de kongerigske unge, med hvem de yngre af os undertiden legede efter mødet. Ja, vi husker bedst de ydre omstændigheder ved stævner og møder, men også melodier, sange, citater.

Vi husker mangt et ord fra vort hjem, fordi det blev gentaget.

HJEMMETS ANDAGTER

Ved aftenandagterne takkede far altid for de mange sunde og velskabte børn, Gud havde skænket ham og mor. Og hendes stadige bøn var, at hun og far engang måtte få lov at stå for Guds trone og kunne sige: „Herre, her er vi og de børn, du har givet os.“ Hebr. 2, 23. Det var en bøn, der kom fra hjertet, og den gik til vore barnehjertes. Hvor forførdeligt at savnes der, eller at måtte savne en af de kære søskende! Fra de daglige andagter, morgen, middag og aften er der bevaret mange ord.

Far tog også hensyn til tjenestefolkene. I 1903 fik vi således en karl og fodermester, som ikke kunne være til stede ved morgenandagten, og så ændrede far andagterne sådan, at den frie morgenbøn først blev bedt om middagen, så fodermesteren kunne være med under bønningen. Om aftenen var han nemlig ikke meget hjemme. Far tog det alvorligt med sit præsteskab og sin altertjeneste i hjemmet!

SØNDAGSSKOLELÆRER OG LÆGPRÆDIKANT

Men han virkede ud over hjemmets kreds. I 1884 begyndte han den søndagsskole, som blev fortsat af døtrene Christine og Tea i krigens tid efter fars død 17. 12. 1914 og senere af sønnen Johannes, under hvis ledelse den i 1924 fejrede 40 års jubilæum, ligesom den i 1934 fejrede 50 års jubilæum under vort næstsøskende-barn, købmand Chr. Hansen.

Vi tænker med glæde tilbage på søndagsskolen, så far må have haft evne til at tale Guds ord til os, det ord han levede i, af og efter fra dag til dag, samtidig med, at han flittigt brugte Aschenfeldt Hansens bibelforklaring „Fra guldgruben“ dertil. Far havde som før nævnt fra sin skoletid bevaret en skat af skriftsteder og salmevers, som efter hans eget udsagn blev levende for ham ved hans omvendelse. Han havde altid et åndeligt forråd, som det var ham en trang og en glæde at dele med andre. Han gentog tit de løfter,

der særlig havde hjulpet og trøstet ham: „En retfærdigs bøn formår meget, når den er alvorlig“ Jak. 5, 16. — „Luk din mund vidt op, og jeg vil fylde den“ Salme 81, 12. — „Førend du råber, da vil jeg svare, når de endnu taler, da vil jeg høre“ Es. 65,24. Efter „kasekisationen“ fik vi en eller anden fortælling. Og ofte var vi rørt til tårer, som over saracenerpigen, der først hjalp sin elskede, en engelsk fange, til flugt og senere selv flygtede til England, hvor hun også fandt ham, skønt hun kun kunne sige de to ord: „London-Beckett“.

Mange af søndagsskolebørnene skønnes at være blevet troende mennesker. En del af dem, deriblandt de 9 ældste af vor søskendeflok, har dertil fået varige indtryk fra pogeskolen i Tagkær hos Christine Hansen, der tilhørte metodistkirken. Far og mor følte sig eet med alle troende, men forblev tro mod vor evangelisk lutherske kirke og „Kirkelig forening for indre mission“ indenfor denne.

KIRKEGANG

Søndag efter søndag sad far — og når vi kørte, mor med og børnene — først under provst Neilings og senere, fra 1890, under pastor Johannes Clausens forkyndelse i Tyrstrup kirke, og fik altid en velsignelse med hjem, ikke alene og måske heller ikke særlig gennem prædikenen, der vel som regel var ortodoks dogmatisk og tit polemisk mod anderledes tænkende — og lang nok, men navnlig gennem bønnerne, salmerne eller skriftlæsningen.

VIDNESBYRD

Far bad og vidnede for mennesker med tillid og venlighed. Han var således i 1894 til et stort møde i København, og havde taget vor 16—17-årige bror Hans med! På hjemvejen angreb en ung student i toget Vilhelm Beck, som havde talt ved mødet. Far og andre i kupeen vidnede nu sådan for studenten, at denne ved afskeden med grådkvalt stemme sagde: „Gid jeg havde det, som I har det.“

Mens mor kærligt beværtede stakkels vagabonder, kunne far sætte sig hen til dem, tale venligt med dem og vidne for dem. En dag havde han forsømt vidnesbyrdet, og en af os overraskede ham bagefter i sovekammeret inderligt bedende Gud om tilgivelse for sin efterladenhed.

KARAKTERTRÆK

Ja, far var en ydmyg mand, der også var villig til at erkende og indrømme sine fejlgreb over for mennesker, og han fortrød hurtigt en overilelse. En gang, han i hidsighed havde stukket en af os drenge en lussing, undså han sig ikke for at spørge tjenestekarlen: „Var det rigtigt eller forkert, at jeg slog?“ Svaret var det ikke helt uefne: „Hvis du var ked af det, før du slog, var det rigtigt, men hvis du nu er ked af det bagefter, var det forkert.“ Om far fik bedt sønnen om forladelse, vidste øjenvidnet, tømreren Hans Detlefsen, der stod i nogen afstand, ikke.

Mor har ved en given lejlighed, da hun kom til at gøre en af os uret, bedt vedkommende om forladelse. Far og mor var sandrue. Der er næppe nogen af os, der mindes at have hørt dem sige nogen usandhed. Og vi vidste, at en usandhed fra vor side ville volde dem stor sorg og bedrøvelse. Og havde vi mærket nogen svig eller hulhed hos dem, ville vi næppe have respekteret deres kristendom eller forsøgt at efterfølge dem — andre heller ikke. Men nu blev de til vidnesbyrd og velsignelse, blev medarbejdere på manges frelse ved liv og mund.

SÆDEN SAAS

Fars taler manglede hverken klart sigte eller dyb inderlighed, så han ikke alene selv bevægedes til tårer, men forsamlingen med ham. Der er blevet sagt om ham, at han har været til mere velsignelse ved sine tårer, end ved sine ord, begge dele var ægte.

Og mennesker kom til troen! Efter en missionsuge mindes vi en ung tjenestekarl, Nicolai Thielsen, der sad i vor stue og fortalte, at han havde fundet ind i Guds nåde. Vi knælede ned og takkede Gud, og efter bønnen gav far ham et kys til pant på broderskabet i Herren. Det sætter spor i barnesind at få lov til at opleve sligt, istedet for at blive sendt i seng. Nej, vi fik altid lov til at være med ved møder, også ved samtalemøder, når de blev holdt i vort hjem. Om tvang var der ikke tale, hvis man da ikke vil kalde det tvang, at mor engang græd over en af os, fordi vedkommende, forsinket ved stilskrivning, ikke var kommet ind til mødet.

I mange år var det den gamle Lars Birk, der ledede samtalemøderne og søndagsskolen. På grund af hans alder gik det noget trykkende for ham, men hans tale var bibelfast og indeholdt me-

gen livserfaring. Og han havde tillid til os. Da den kådeste af os drenge kom til troen, sagde han til mor: „Jeg har altid troet, at han også nok skulle komme med.“ Far og mor var også med i ydre mission. Og ved et møde „profeterede“ far med tårer i øjnene: „Jeg kan ikke tie, der er en røst i mit indre, der siger, at en af jer herinde skal få lov til at gå ud på missionsmarken.“ Ordet gik i opfyldelse 20 år senere, da Andreas blev armeniermissionær i Saloniki under „Industrimissionen i Armenien“.

SÆDEN SKRIDER

Indtrykkene fra vor barndom gik ikke tabt, da vi blev voksne og kom ud blandt fremmede, thi da søgte vore forældre helst troende husbønder til os, ligesom de hjalp os på Indre Missions højskoler, så de enkeltes vilje til frelse kunne blive styrket gennem troende husbønder og lærere, medtjenere og højskolekammerater. Hans fik sit åndelige gennembrud på Børkop højskole. Det må have været vinteren 1895—96. Han blev et trofast medlem af ynglingeforeningen i Tyrstrup. En-af os lå vågen en aften, han kom fra et møde, og hørte ham bede længe og inderligt til Gud. Han var senere et skattet medlem af Indre missions samfund i Øsby.

Anna valgte også tidligt at tjene Herren. Da hun var 16—17 år gammel, måtte far og mor en aftenstund køre Eduard, der havde difteritis, til sygehuset i Haderslev. Anna samlede da os søskende, faldt på knæ med os og bad til Gud for vor syge bror, der nåede at komme på operationsbordet i sidste øjeblik og kom sig.

Peter kom 1904 hjem fra Haslev højskole som et troende menneske.

Mathias' omvendelse formede sig i lighed med flere af vi andres som sæden, der skrider. Endnu førend han var kommet til klarhed og vished, skrev han hjem fra Bredballe ved Vejle, hvor han var i gartnerlære hos Vilhelm Becks søn Kristian, og fortalte, at en kammerat spottende havde kaldt ham for hellig. „Jeg gik“, skriver Mathias, „op på mit værelse og bad Gud om, at det måtte være sandt“. Efterhånden dagedes det for ham, og i 20 års alderen, ja endnu før, aflagde han frimodige vidnesbyrd ved møder og på Nr. Nissum højskole, hvor han fik mange venner. En af dem,

senere højskoleforstander Julin, sagde i 1927 til en af os: „Jeg elskede Mathias Hansen.“

Søster Anna var god at tale med om åndelige ting, og det gjorde Anton også, da han kom i nød for sin sjæls frelse. Hun gav ham det gode råd: at takke Gud for nåden i Jesus Kristus. Det vovede han, og sæden skred som hos Mathias — umærkeligt, han vidste ej hvordan, men en skønne dag mærkede han at Guds ånd vidnede med hans ånd, at han var Guds barn. Han erfarede altså „at tro, det er at takke“. Anton var — modsat Mathias og andre af os — en sagtegænger, der iøvrigt hellere brugte pennen end munden og har skrevet gode lejlighedsdigte og sange. Han gik altså ret stille med sin oplevelse. Men „staden på bjerget kan ikke skjules“, og far fik det også at vide og sagde ved først givne lejlighed spørgende til ham: „Tillykke med trolovelsen!“ „Hvad vil det sige? Jeg er ikke blevet forlovet.“ „Er du ikke, da har jeg ellers forstået, at du er blevet trolovet med den Herre Jesus!“

En dag sad mor med et nys ankommet brev og græd. Hvad græder du for, lille mor? spurgte vi. „Jo, jeres søster Marie har givet Gud sit hjerte!“

Et års tid senere, januar 1904, kom der vækkelse i vor lille by. 12—14 unge mennesker og større skolebørn bekendte deres tro på Jesus, deriblandt 3 fra vort hjem, Johannes, Christine og Tea, de to sidstnævnte endnu ukonfirmerede. En fjerde kom 3 år senere på seminariet i Haslev til troen på Jesu ord: „Den som kommer til mig, vil jeg aldrig støde bort!“ Han skrev straks hjem og fortalte derom. Og så skete det underfulde, at hans brev krydsede et brev fra far — det var ellers mor, der besørgede korrespondancen. Og far skrev: „Kære Andreas, du synes længe at have været i en sløvhedstilstand, hvad Guds rige angår, men jeg har lige nu talt med vor himmelske far om dig, og han har forvissat mig om, at du nu også vil høre ham til, og derfor ønsker jeg dig tillykke med din frelser.“

Jo, fars ofte gentagne: „Førend de råber vil jeg svare!“ blev sandelig bekræftet for en. Eduard fik sit gennembrud på Børkop højskole og Thomas, den yngste, ved fars død.

HJEMGANG

Claus Hansen blev iøvrigt ingen gammel mand, kun 61 år. Sommeren 1914 havde han besværligheder med hjertet — standsede tit og tog sig til hjertet. Den 16. december gik han sin årlige tur ud i byen for at sælge „Indre missions almanak for Nordslesvig“. Han fejlede tilsyneladende intet, da han ved 11-tiden gik til ro, men hen på natten følte han sig utilpas, stod op og vandrede lidt frem og tilbage i den tilstødende dagligstue, gik igen til ro, men kunne hverken få varme i fødder eller krop, så mor måtte op og give ham varmedunk. Han kunne imidlertid slet ikke føle den og sagde: „Den er jo kold.“ Lidt efter sagde han: „Jeg tror, jeg dør.“ — „Det gør du da ikke, lille far.“ — „Jo, det raller i min hals, men vær kun frimodig, Herren skal nok sørge for Jer. Kald på børnene, at jeg kan sige dem farvel.“ Mor kaldte så Christine og Tea ind fra stalden, hvor de var ifærd med morgenmalkningen. De skyndte sig ind til vor døende far, der endnu formåede at give dem et fast håndtryk og blik og ordene: „Hold jer altid nær til Gud!“ Så rakte han atter hånden ud og sagde: „Hvor er Thomas?“ Hans sidste ord var: „Gud ske lov, min sjæl er frelst.“ Der var ingen angst eller kamp, en skøn hjemgang, som de tilstedeværende med glæde mindes at have været vidne til.

Da Thomas, der lå syg af halsbetændelse, nåede ned, tilkaldt af Christine, var far gået ind bag forhænget. Men Thomas gav Gud og sig selv det løfte, at far ikke forgæves skulle række ham hånden til velkomst „på den anden side floden“.

Fars udtalelse i august 1914, at krigen ville få ende inden jul, gik dermed i opfyldelse for hans eget vedkommende. Det er vor faste overbevisning, at han som Paulus har stridt den gode strid, fuldkommet løbet og bevaret troen. 2. Tim. 4, 7. Vi kan bevidne, at han levede i Kristus, og vi tør tro, at døden var ham en vinding. Fil. 1, 21.

Far blev skånet for den lange, grufulde og meningsløse krig med dens mange besværligheder og ængstelser for de 6 sønner og de 2 svigersønner, Nis Refshauge og Kristian Møller, der kom med, for Peter og Anton, der blev krigsfanger i henholdsvis Rusland og England, og han blev skånet for at opleve tabet af Hans. I de første dage i august 1914 var Hans, Peter, Johannes og vor svoger

Nis Refshauge straks blevet indkaldt til krigstjeneste, Hans som underofficer. Eduard blev indkaldt 14. december for at blive uddannet som gardejæger i Potsdam. Johannes havde været såret af et strejfskud i skulderen. Andreas, som var udvandret og var lærer i Danmark, havde været hjemme i samme anledning, så far — og mor med vel — havde været lidt kede af at ingen af drenge kom hjem til jul.

CLAUS HANSENS EFTERMÆLE

På grund af fars død, kom de dog på orlov, selv Eduard, der kun havde været soldat en uges tid. Vi savnede Peter, der var ved fronten i Østpreussen, og søster Maria Christiansen i Tullebølle, da vi den 23. december fulgte far til hans sidste hvilested. Det var en bevæget, men skøn dag. At far alligevel havde så mange venner! Og ligtalen! Den knyttede os nærmere til pastor Clausen, som vi vist har skønnet for lidt på. Han har bl. a. givet os uforglemmelige indtryk med fra vore konfirmationer. Han konfirmerede os alle 12, den ældste, Hans, 1892, den yngste, Thomas, 1911. Han understregede bl. a. for os, at det var med Guds hjælp vi skulle bevares i vor dåbspagt. Og han gav far et godt eftermæle, som også pastor Tonnesen, der i „Sædekornet“ for den 10. januar 1915 kalder far for en „Nathanaelsjæl“, altså „een, i hvem der ikke er svig“. I samme blad skriver asylfader fra Erlev, C. M. Jensen, gift med vort næstsøskendebarn Else Hansen fra Hvinderup kro: Claus Hansens største styrke lå i at være vejleder. Han har ved personlig samtale og fremfor alt ved sin vandel været et trofast vidne om sin frelser. — Det er i det daglige liv, det kendes, om kristendommen er ægte, og om Claus Hansen må vi nok sige, at Guds børn elskede ham. Derfor blev han vist også til så stor åndelig velsignelse, først for sit hjem, hvor mand og kvinde var forbundet til eet hjerte i Guds kærlighed, fordi de „begge havde fundet fred i ham“. Såvidt asylfaderen eller børnehjemsforstanderen. Hans svigerfar, kromand og købmand Hans Christian Hansen, Hvinderup, var fars fætter og uadskillelige ven, skønt 10 år ældre. Da far var blevet sænket i jorden, sagde fætteren, der dog havde 10 børn, til en af os: „Så, nu er der ikke mere ved livet for mig.“

GODGØRENHED OG GÆSTFRIHED

Naturligvis var mor den, der i 16 års enkestand kom til at savne far mest. Det var iøvrigt hende, der havde trukket det største læs. Det var ikke alene hende, der med smerte måtte føde os 12 børn til verden, men det var også hende, der altid skulle tænke på og virke for at mætte, klæde og glæde os, selvom det var far, der måtte skaffe pengene tilveje og punge ud. Selvom der rådede nøjsomhed og sparsommelighed i hjemmet, var ingen af vore forældre knebne eller smålige overfor os børn og heller ikke overfor andre. Og det var jo mor, der havde ulejligheden ved gæstfriheden og godgørenheden.

For at begynde ved det sidste, kom der året rundt fattige koner for at få een eller to pottes skummetmælk. Ved juletid blev der bagt ca. 15 runde rugbrød, ligeledes til fattige koner fra byen og fra nabobyerne. De fik hver et brød og en tallerkenfuld gryn. De nærmestboende fik også et stykke flæsk. Når vi havde slagtet, blev der bragt slagtemad ud. Der blev bragt mad ud til syge, endda helt til Bojskov til „æ fynboko'n“, Maria Jensen. Det kunne endda være så lækre ting som hønsekødssuppe eller stegte duer, som mor købte af os drenge. Mormor og moster Tea, der i 80'erne boede i Christiansfeld, fik megen god mad, og selv kusiner fra Kolding har f. eks. fortalt, at mor har givet dem en bedekølle med hjem.

Og mor har sagt, at hun var glad for, at far aldrig havde noget imod hvad hun gav væk. En arkitekt, H. Hansen fra København, født i vor naboby, besøgte engang børnebørnene Karen og Kaj Hansen fra Ringholm ved Nykøbing S. Han kendte godt Claus Hansens fra Hvinderup: „De var så gode, at de gav alt bort.“ — Dette er naturligvis alt for stærkt sagt, men de efterlod ihvertfald intet, selvom dette forhold også havde andre årsager. Men jeg tror, vi kan give dem det vidnesbyrd: „De gav den der bad, og vendte sig ikke fra den, der ville låne.“ Mt. 5, 42. Og de har i nogen grad opfyldt Jesu ord fra Mt. 25, 35: „Jeg var sulten, og I gav mig at spise, jeg var tørstig, o. s. v.“ Vi børn fik lov at gå „englebud“, især derhen, hvor mors trætte, gigtsvage ben ikke kunne bære hende. Vi fik megen tak og velsignelse med hjem, velsignelser, der synes at have fulgt os alle dage.

Der var særlig en fattig, børnerig håndværkerfamilie, der nød godt af mors medynk, så de fik mængder, om ikke sækkefulde af tøj, som den lille tapre kone syede om til børnene. Selv da familien flyttede til Haderslev fandt mor dem der. De var i stor nød og elendighed, og mor hjalp dem med et „læs af kartofler, grøntsager, flæsk, høns og en flaske fløde“. Det sidste måske fra søndagsmælken, som vi i mange år holdt hjemme.

Og hvor var vort barndomshjem gæstfrit! Vi var ganske vist ikke med i et eller anden stort „Bylav“ med store mad- eller kaffegilder, men ved møderne blev tit alle deltagerne beværtede med kaffe og kage, for ikke at tale om søndagsskolens skov- og julefester. Og hvor har vort barndomshjem „herbergeret mange engle. „Profetkammeret“ stod altid rede med godt afdampet sengetøj til missionærerne. Og hvor har far kørt mange km med dem, men ellers var det mor, der havde ulejligheden.

Vi havde gæster, der kunne gøre gengæld, som f. eks. Jørgen Jørgensens på Seggelundgård, fars kusine og mand, Mads Jepsens fra Frørup, men især vor kære moster Anna og morbror Nis Stendevad med deres 4 drenge fra Vamdrup. Men så kom der jævnlig hver sommer et helt læs af gamle fra Christiansfeld. Far hentede dem og kørte dem tilbage. Der var fars faster, gift Wilson, og hendes datter Jane, den blinde Chresten Jørgensen og hans husbestyrerinde Marie Møller, der begge i 1890 havde stået faddere til tvillingerne, der var skræder Dinesens og skomager Niensens fra Brødrehuset. Sidst, men ikke mindst skal nævnes gamle „papa og mama“ Jørgensen, der i 40 år havde været missionærer på moskitokysten. De ville gerne tale med os om Jesus, hvad jo ikke var fremmed sprog for os, og så havde de små kiks med, formede som dyr, chokoladebønner og bolsjer. Ja, vore forældre var gæstfrie, og på dem stadfæstedes at gæstfrie hjem ofte har troende børn.

Dertil bidrog som før omtalt andagterne, men ikke mindre, at mor kunne gå afsides med et uartigt barn og bede med det, eller hun kunne bede med os, som dengang vi skulle med skolen på udflugt til Sønderborg. Sådan kunne hun vise sin omsorg og kærlighed, hverken hun eller far ødslede iøvrigt med kærtegn, men nok med breve.

MORS SIDSTE DAGE

Hvor har mor skrevet mange breve, ikke mindst i krigens tid, da der også måtte mange pakker afsted. Godt, at hun havde Christine og Tea hjemme på gården, indtil Johannes og Anna efter krigen kunne overtage den og mor flytte til Christiansfeld med Christine og Tea, der blev gift med hver sin Kristian. Tea med Kristian Møller fra Høkkelbjerg, nu Hammerum landbrugsskole, med hvem hun havde været forlovet i 7 år, Christine med Kristian Lauridsen fra Hinge sogn, der havde tjent hjemme i Hvinderup i krigens tid. Det blev da søster Anna Refshauge, der fik den opgave og det privilegium på vores alles vegne at yde mor den sidste pleje. Hendes knogler var blevet så skøre, at hun brækkede halsen, endda hun lå i sengen. Et par dage efter døde hun på amts-sygehuset i Haderslev, lige så pludseligt som far — og hans far, der i 1892 falt død om på marken.

Mon ikke mor har set døden imøde på samme måde, som hun gjorde en halv snes år før, da hun lå meget syg hos søster Maria Kristiansen i Tullebølle på Langeland? Da var der ikke tale om, at hun i mindste måde byggede sit salighedshåb på noget af det gode, vi ovenfor har fortalt om hende. Nej, hendes bøn, tro og håb var, at Herren ville tage hende, som hun var. Og det tror vi, han har gjort. Og vi ved, at i mange søvnløse morgentimer har hun bedt for os, hendes børn og børnebørn, at Gud ville tage os, som vi var. Og „en mors forbøn er en lang arm“. — „Et par foldede hænder er den største magt i verden“. Ja, meget stærkere end de knyttede, som kærligheden er stærkere end hadet, hvilket sidste vi ikke lærte i vort hjem, nok mod synden, men ikke mod syndere. Far og mor vidste, at de selv var syndere, og at det ikke tilkom dem „at dømme andre“. Gud velsigne deres minde!

MINDEORD OG TALER

VED FAMILIEFESTEN I TYRSTRUP

15. 7. 1953

Johannes Hansen (a. g.), Haderslev:

I Peters første brev, kpt. 2, vers 9, står der: „Men I er en udvalgt slægt, et kongeligt præsteskab, et helligt folk, et folk til ejendom, for at I skulle forkynde hans dyder, som kaldte Jer fra mørke til sit underfulde lys.“

Peter skrev dette til de daværende menigheder, — til alle dem, der hørte til den udvalgte slægt, til dem, der havde valgt Gud. — Der er to bånd, der binder denne slægt — nemlig et blodets eller slægtskabets bånd — men endvidere det bånd, som binder i troen på, at Jesu blod renses os fra al synd. Det var dette far og mor lærte os; ordet fra Peter blev et kald og en forjættelse og vi er alle fulgt i dette fodspor, men hvor godt eller hvor vidt det er lykkedes ved jeg ikke.

Og det har ikke været svært at følge i dette fodspor på een måde, fordi vi fik hustruer, der ville det samme i så henseende. Og det er vor bøn, at vore børn og børnebørn også må være med til at vidne om Guds lys, og at vi i dette håb og i denne bøn alle må kunne synge om „fædrene tro — den tro, der sejrer midt i savn og sår“.

Andreas Hansen (a. h.), Skærbæk:

Vi kan godt give vore forældre dette vidnesbyrd, som vi sang om før — „Hellige fædres stærke tro“. — Og denne tro bærer frugter. Forleden sad jeg og hørte på en samtale i toget, hvor der bl. andet sad en kone som sagde følgende om nogle forældre: „De gør

ikke noget for deres børn.“ Jeg nævner blot dette som et modstykke til, hvad vore forældre gjorde for os — for nogle af de frugter troen indebar var netop, at de gjorde noget for deres børn. De opfyldte ordene „Hvad du evner, kast af, i de nærmeste krav“ — hvad enten en søn skulle have en gård — eller en søn skulle læse — jo, de gjorde hvad de kunne for at hjælpe os. Og mor var altid god til at hjælpe andre, kunne altid finde dem, der trængte til hjælp. Far og mor var gæstfrie — mod missionærerne — mod søndagsskolen o. s. v., men det der åndeligt kom til at betyde mest var søndagsskolen og fars taler. De kom fra hjertet og gik til hjertet.

Christian Møller (Hammerum landbrugsskole):

Trods det, at jeg kun hører til en sidelinie af slægten er jeg glad for at få lov til at sige en smule — og det måske berettiget, fordi jeg har set og ser familien med lidt andre øjne end børnene. Man kan nemlig sagtens høre godt om et menneske, når man færdes indenfor dette menneskes kreds — men jeg har dog *aldrig* hørt nogen sætte et spørgsmålstejn ved Claus Hansens liv og færd. Jeg har engang hørt een sige: „Det er som om der ligger en velsignelse over det hjem, fordi alle børnene vil vandre ad den vej, deres forældre viste dem, — nogle sagde det med et suk — andre med glæde.

Jeg har enkelte gange truffet Claus Hansen, og man blev godt tilpas ved at være sammen med ham, og ved besøget i dag på „Fogedgård“ kom der mange gode minder op i mig — jo, — det var et dejligt hjem at komme i. Og til slut vil jeg da sige følgende til Jer unge. Jeg vil bruge en linie fra Davids salmer „Du har været vor bolig fra slægt til slægt“, som jeg hørte ved en anden 100 års fest forleden. Det var ord, der var forankrede — ord, der rakte ud over død og grav. Hvordan ville det have heddet, hvis det var almindeligt udtrykt gennem menneskeord? „Ha' det godt!“ „Lev nu vel!“ o. s. v. Det ville, således udtrykt, have virket fladt, falde til jorden som mundsvejr. Og netop derfor skal vi huske de først nævnte ord, fordi disse ord er dybt inspirerede af et liv med Gud.

Johannes Stendevad, der derefter tog ordet, bekræftede det, der forud var sagt om Claus Hansen, og han mindedes med glæde og tak den velsignelse han havde fået gennem hjemmet i Hvinderup.

Johannes Hansen (a. a. a.):

Jeg var kun en „bette knejt“, dengang far døde og kan kun huske enkelte småtræk. Men på kirkegården i dag, da fætter Claus nedlagde en krans på sin mors grav, tænkte jeg på, at det fik vi ikke lejlighed til. Far ville i dag have været 75 år. Der var to data, der kom til at betyde noget afgørende for os i Stenderup — den 2. august 1914; da tog vi nemlig afsked med far, der skulle i krig, men det ejendommelige var, at i årene 1914—17 rejste far mest rundt i Sønderjylland, og han var hjemme meget ofte, han kom kun et halvt år til fronten. Men så en dag i april 1917 mødte jeg på hjemrejsen fra skole mor, der var på vej til Hvinderup, og da var det altså sket; far var død.

Men en ting, der har bundet mig stærkt til far, var det, at han ønskede, at jeg skulle være præst. Jeg kunne ikke slippe ud af det — følte mig bundet, og i dag er jeg far taknemlig for det. — Og selv om vi i 2. og 3. led ofte kan gribes af skamfuldhed overfor de første i slægten, så lad os i hvert fald vise ærbødighed og taknemlighed, for det må vel være den første og største mening med denne familiefest.

STAMTAVLE

CLAUS OG MARIA HANSENS BØRN

(AA) *Hans Christian Hansen*, født 3. 10. 1877, gift i Øsby kirke 10. 5. 1906 med Niels A. Nielsen og Anneken Nissens datter Karen Marie Nielsen fra Flovt, født 2. 3. 1884 (søster til Eduards kone Anneken).

Hans tjente i 1894—95 hos Falle Uldall, Binderup, var 1895—96 elev på Børkop højskole, tjente sommeren 1896 hos Otto Lawaets, Refsnæs. 1897—99 var han soldat i Rendsborg, derefter hjemme til 1903, da han overtog Jørgen Thedes gård i Stenderup, Grarup sogn: Højbogård pr. Øsby. Han fik gården i god drift og byggede en ret stor kornlade og svinestald under eet tag. Han deltog i verdenskrigen fra dens første dag 2. 8. 1914. Han lå nogle gange i Haderslev, så han både kunne besøge sine kære og modtage deres besøg. 1. 12. 1915 fik han således et overraskende besøg af Andreas, der ellers var sygepasser i København, men havde benyttet en orlov til (naturligvis civilklædt, men illegalt) at besøge sine kære i Nordslesvig! Trods sin forholdsvis høje alder, måtte Hans med i felten, og han blev lettere såret 2 gange. Han skrev flittigt hjem, og hans breve var fulde af lovsang til Gud og fortrøstning til hans ord: „Som din dag er, skal din styrke være —“ „Min sjæl, lov Herren og glem ikke alle hans velgerninger.“ En af de sidste gange, han drog i felten, så vi til det sidste hans oprakte hånd fra toget, som ville han sige: „Der skal hjælpen hentes, og der skal vi mødes, om ikke mere her på jord“. Bror Anton kunne med sandhed skrive i sit mindedigt om ham: „Dog ikke han ved Somme

faldt (hvor han også var med), men Arras, det blev navnet, der blev af Herren hjem han kaldt, det er vor trøst trods savnet.“ Ja, Hans var som vore forældre en oprakt hånd for os yngre søskende. Under et stormangreb 11. 4. 1917, hvor han som underofficer skulle foran, fik han en kugle gennem mund og nakke. „Der Unteroffizier lag so schön“, fortalte en af hans folk, der besøgte hans enke. Vemodet over hans død forøges ved, at han dagen efter skulle have forladt fronten på grund af at han var familiefader og havde 5 børn. Med Guds hjælp er det gået hans efterladte enke og børn godt. Marie var enke i 37 år, og med Guds hjælp båret sin sorg og sit savn, til sin død i 1954 været dygtig og tapper.

Hans og Marie Hansens børn:

- (Aaa) Claus Johannes Hansen, født 29. 8. 1907, gift 29. 12. 1932 med Charitas Mathiesen, født 17. 4. 1908 i Alabama, USA, datter af provst Max Mathiesen og Julia Maria Buchardine Arendt. Har været en rejse i Canada og USA, cand. theol. 1932, præst på Christiansø, 1939 sognepræst i Ørsted—Dåstrup på Roskildeegnen.

Børn:

- (Aaaa) Birgit, født 24. 5. 1934.
 (Aaab) Vibeke, født 17. 3. 1936.
 (Aaac) Jørgen Sten, født 10. 10. 1937.
 (Aaad) Charitas Benedicte, født 18. 5. 1942.
 (Aaae) Else Margrethe, født 23. 9. 1945.

- (Aab) Lydia Marie Hansen, født 17. 10. 1908, død 12. 12. 1908.

- (Aac) Anneken Catharine Hansen, født 20. 11. 1909, gift 28. 12. 1930 i Grarup med gdr., sognerådsformd. Marius Kristiansen, født 14. 10. 1903, før Madum pr. Ulfborg, nu Gudum ved Lemvig.

Børn:

- Aaca) Gunnar, født 14. 12. 1937.
 Aacb) Ulla, født 15. 10. 1940.

(Aad) Niels Nielsen Hansen, født 9. 4. 1911, gift 10. 10. 1936 i Øsby med Ingeborg Rudebeck Juhl, født 22. 1. 1915, datter af gdr. Claus Juhl og Margr. Jessen, Råd i Øsby sogn. Har overtaget fødegården, der efter en brand i 1945 nu er delvis ny og moderne.

Børn:

(Aada) Hans Christian, født 2. 11. 1937.

(Aadb) Karen Margrethe, født 18. 3. 1939.

(Aadc) Poul, født 11. 3. 1941.

(Aadd) Ragnhild, født 4. 2. 1944.

(Aae) Kaj Hansen, født 6. 9. 1912, gift 28. 10. 1944 med sin kusine Karen Kristiansen (Afb) fra Langeland, født 22. 9. 1916, var en overgang inspektør på Sandholm i Nordsjælland, nu på Ringholm ved Nykøbing S.

Børn:

(Aaea) Solveig, født 22. 12. 1945.

(Aaeb) Torben, født 10. 3. 1947.

(Aaec) Gunhild, født 9. 6. 1951.

(Aaed) Karin, født september 1952.

(Aaf) Ejnar Mathias Hansen, født 15. 6. 1916, gift 7. 7. 1944 med Gunver Dam, født 12. 12. 1917, datter af Herman og Agnete Dam, gdr. Bornholm. Har haft en gård syd for Næstved, nu i Østermarie, Bornholm.

Børn:

(Aafa) Synnøve, født 1. 6. 1945.

(Aafb) Birgitta, født 12. 6. 1948.

(Aafc) Torkil, født december 1952.

(AB) *Anna Hansen*, født 24. 10. 1879, gift 6. 6. 1905 i Tyrstrup kirke med vort næstsøskende barn Nis Petersen Refshauge, født 21. 3. 1876, søn af gdr. Peter Refshauge og Kristine Marie Thuesen. Gårdejer, sognerådsformand.

Anna lærte i sine unge dage fransk vask og strygning, vævning og syning, tjente — som Hans — hos Falle Uldall, Binderup, hos missionær Lunds på missionshotellet i Haderslev og tilsidst som husbestyrerinde hos Hans.

Søster Anna var vor store og meget kære søster, som vi har mange gode minder om. Med sine 11 børn var hun den rigeste af os alle. Hun var god mod sine børn, sin mand, sine søskende, sine forældre og svigerforældre og elsket af os alle. Hun ydede sine svigerforældre og vor mor den sidste pleje. Slidt op før tiden, fik hun en brat død i sommeren 1942. Vi mindes med taknemlighed de mange gode ord, der lød ved hendes begravelse. Vi takker Gud, også for hende.

Anna og Nis Refshauges børn:

(Aba) Kirstin Maria Refshaug, født 25. 6. 1906, er uddannet som barneplejerske, men har siden sin mors død i 1942 holdt hus for sin far, der bor i Tagkær.

(Abh) Birgitte Maria Refshaug, født 11. 8. 1907, gift 28. 10. 1932 i Tyrstrup med Aksel Peter Stefan Foged, født 26. 12. 1907, søn af proprietær Martin Nielsen Foged og Kristiane Madsen i Nødager. Gårdejer, Dyrkærgård, Egens ved Rønde.

Børn:

(Abba) Aase Kristiane, født 12. 9. 1933.

(Abbb) Kristian, født 23. 11. 1936.

(Abbc) Nis Martin, født 14. 4. 1940.

(Abbd) Peter, født 25. 10. 1946,

(Abc) Petra Maria Magdalene Refshaug, født 1. 10. 1908, gift 7. 9. 1937 med Jens Edvard Foged, født 24. 2. 1910 i Nødager (bror til Marias mand). Petra: student Haderslev 1927, st. theol. 1931—35, sekretær i KFUK, hovedforenin., København, 1935—37. Jens: landbrugskandidat, har bl. a. været lærer på Hammerum landbrugsskole, fra 1945 folketingsmand i Ringkøbingkredsen.

Børn:

- (Abca) Anne Birgitte, født 22. 12. 1938.
 - (Abcb) Claus, født 7. 9. 1941.
 - (Abcc) Elsebeth, født 2. 8. 1944.
 - (Abcd) Helene Benedicte, født 5. 9. 1947.
- (Abd) Ingrid Refshauge, født 17. 10. 1909, gift 2. 5. 1930 med sit næstsøskendebarn gdr. Jes Skøtt, Brabæk, født 11. 11. 1901 i Hvinderup, søn af gdr. Peter Sørensen Skøtt og Bodil Kjerstine Refshauge (N. P. R.s kusine).

Børn:

- (Abda) Kirstine, født 18. 8. 1938.
 - (Abdb) Peter, født 24. 11. 1941.
 - (Abdc) Anne Marie, født 1. 10. 1942.
 - (Abdd) Karen Margrethe, født 17. 2. 1946.
- (Abe) Peter Nissen Refshauge, født 21. 1. 1911, gift 17. 4. 1935 med Astrid Jakobsen, Tagkær, født 24. 5. 1910. Gårdejer i Hvinderup, medl. af menighedsrådet. (1934 landmand i Høkelbjerg).

- (Abf) Claus Nissen Refshauge, født 24. 2. 1912, gift 6. 9. 1940 i Thomas Kingos kirke, Odense, med Esther Marie Boeskov, født 20. 7. 1913 i Grove, datter af pastor Boeskov (senere Tyrstrup). Hjelpepræst i Næstved 1940, 1941 præst i Helligsø—Gettrup (Thy), 1953 præst i Sdr. Bjert.

Børn:

- (Abfa) Agnethe, født 2. 1. 1943.
 - (Abfb) Asger Johannes, født 20. 8. 1944.
 - (Abfc) Inger Margrethe, født 18. 4. 1947.
 - (Abfd) Carl Erik, født 21. 9. 1948.
 - (Abfe) Jens Jørgen, født 27. 6. 1951.
- (Abg) Holger Mathias Refshauge, født 15. 3. 1913 (tvillingbror til Karen) gift 13. 5. 1938 i Andst med Jenny Paulsen, født 1. 2. 1910, datter af landmand Søren Paulsen og Karen Marie Petersen fra Andst sogn. Landmand i Tyrstrup nord, formand for KFUM og K i Christiansfeld.

Børn:

- (Abga) Karen Elise, født 20. 4. 1941.
- (Abgb) Anne Grethe, født 13. 9. 1942.
- (Abgc) Gudrun, født 21. 2. 1944.
- (Abgd) Nis Olav, født 27. 6. 1945.
- (Abge) Poul B., født 17. 5. 1947.
- (Abgf) Ingeborg, født 7. 1. 1949.
- (Abgg) Birthe, født 15. 10. 1950.

(Abh) Karen Margrethe Refshauge (tvillingsøster til Holger), født 15. 3. 1913, gift 6. 4. 1939 med vognmand Jens Rendbæk, Tyrstrup nord, født 30. 8. 1914, søn af landmand Christian Rendbæk og Sine Kirstine Nielsen, Aabybro.

Børn:

- (Abha) Kirsten Elisabeth, født 23. 4. 1941.
- (Abhb) Torun, født 8. 3. 1945.

(Abi) Anna Elisabeth Refshauge, født 28. 7. 1914, væverske i København.

(Abj) Gudrun Refshauge, født 6. 7. 1919, sygeplejerske, efter krigen ved den danske sundhedstjeneste i Flensborg, senere Aarhus.

(Abk) Hans Olav Refshauge, født 5. 4. 1923, gift 21. 3. 1949 med Ebba Refslund Nielsen, født 22. 10. 1924 (cand. theol. — ligesom sin mand). Res. kapellan ved Brorsonskirken i København.

Børn:

- (Abka) Anne, født 10. 2. 1950.
- (Abkb) Gerd, født 9. 10. 1951.

Annas mand, Nis Refshauge, var i mange år formand for den danske forening med det neutrale navn: „Selskabelig forening for Tyrstrup og omegn“ og for dets samlingssted „Frej“. Han har brugt små bogstaver ca. 50 år før vi andre — efter højskoleopholdet på Testrup. „Preusserkuren“ som soldat i Torn fik en virkning stik modsat den til-

sigtede! Højdepunktet i hans liv: da han afløste amtsforstander Valentiner, samtidig med at hans broder Peter, den senere folketingsmand og domæneforvalter, afløste den tyske landråd, og på sønderjydernes vegne i 1920 bød kongen velkommen til det genvundne land.

(AC) *Peter Hansen*, født 4. 11. 1881, gift 18. 4. 1906 i Gl. Haderslev kirke med Maren Poort, født 6. 12. 1880 i Tiset, datter af Ocke Poort og søster til pastor Knud Poort. Peter tjente i sin ungdom hos Knud Petersen, Tagkær og hos Jacob Finnemann, Anslet, soldat i Haderslev 1901—1903, elev på Haslev højskole 1903—04.

I jordkampens tid, overtog Peter Hansen i 1905, 23½ år gammel, Engebjerggård i Hjerndrup. Tog initiativet til oprettelse af Hjerndrup andelsmejeri, kasserer her 1909—22, formand 1927—33. Medlem af skolekommissionen 1911—13. Formand for sogneværnet 1913. Med i verdenskrigen fra 2. 8. 1914, i russisk fangenskab fra 22. 7. 1915—1. 8. 1918. Kirkeældste 1921—1958 og næstformand i menighedsrådet. Sognerådsformand 1920—50. Amtsrådsmedlem 1922—54. I følgende bestyrelser: Nordslesvigsk asyl fra 1922, Haslev landbrugsskole fra 1921, Tyrstrup herreds elektricitetsforsyning fra 1924. Konservativ folketingskandidat 1935—43. Tillidsmand i H. A. landboforening 1908—29. Siden 1920 vurderingsmand i Sdrj. kreditforening. Tillidsmand for Københavns kirkesag, Dansk kirke i udlandet. Har holdt søndagsskole fra 1918 til dato. Maren Hansen oprettede kvindekredsen i 1907 og har været dens initiativrige formand siden. I 1943 blev Peter Hansen ridder af Dannebrog.

Sognegården, oprettelse af husmandsbrug, magelæg, asfaltering, udvidelse og forbedring af sognets veje hører med til hans livsværk.

Peter og Maren Hansens børn:

(Aca) Claudius Hansen, født 9. 9. 1907, død 30. 12. 1912 af hjernebetændelse.

(Acb) Marie Birgitte (Mimmi) Hansen, født 9. 5. 1909, gift 18. 4. 1931 i Hjerndrup med gdr. Johannes Hjort, Ejsbølgård ved Haderslev, født 26. 9. 1904, søn af Nis Johannes Hjort og Kjestine Andersen.

Børn:

(Acba) Yrsa, født 11. 2. 1932, gift 29. 2. 1952 med Lorens Peter Boesen Clausen, født 4. 7. 1929, søn af gdr. Lorens Clausen, Knud, og Mathilde Boesen, Sommersted.

(Acbb) Britta, født 3. 8. 1933.

(Acbc) Helga, født 29. 4. 1935.

(Acbd) Erik, født 15. 11. 1939.

(Acbe) Nis Arne, født 9. 9. 1943.

(Acbf) Lydia, født 21. 5. 1946.

(Acbg) Hanna, født 4. 9. 1950.

(Acc) Metha Kjestine Hansen, født 23. 3. 1911, gift 2. 11. 1940 med gdr. Johan Peter Sørensen, Gruegård pr. Vejen, født 24. 2. 1911 i Egtved, søn af gdr. Poul M. Sørensen og Mette Kirstine Thomsen.

Børn:

(Acca) Kirsten, født 3. 10. 1942.

)AcCb) Poul Gerhard, født 31. 3. 1944.

(Accc) Ruth, født 6. 1. 1946.

(Accd) Anna M., født 29. 10. 1948.

(Acce) Johannes, født 12. 9. 1951.

(Acd) Claudia Margrethe Hansen, født 16. 8. 1913, gift 5. 6. 1937 med gdr. Richard Knudsen, Nyhave, Moltrup, født 5. 10. 1909 i Thorsager sogn ved Rønde, søn af gdr. Chr. Frederik Knudsen og Anna Kirstine Kollind.

Børn:

(Acda) Rigmor, født 25. 4. 1938.

(Acdb) Bente, født 12. 11. 1939.

(Acdc) Eigil, født 20. 1. 1945.

(Acdd) Inga, født 15. 8. 1946.

(Ace) Ocke Poort Hansen, født 4. 12. 1914, landbrugskandidat,

ansat ved statens ligningsdirektorat i København, bor i Roskilde.

- (Acf) Edith Irene Hansen, født 23. 8. 1919, sygeplejerske, amerikafarer, p. t. Roskilde.
- (Acg) Johanne Magdalene Hansen, født 22. 1. 1922, gift 15. 9. 1945 med Jesper Erlang, født 17. 3. 1910, søn af gdr. Peter Erlang og Vilhelmine Petersen. Har Engebjerggård i forpagtning.
Børn:
- (Acga) Peter, født 19. 7. 1946.
- (Acgb) Steen Asger, født 29. 11. 1947.
- (Acgc) Elisabeth Irene, født 5. 1. 1949.
- (Acgd) Bodil Margrethe, født 12. 6. 1951.

- (AD) *Mathias Hansen*, født 6. 9. 1883, gift 7. 5. 1909 i Haderslev med Bertha Ingeborg Poulsen, født 4. 9. 1887 i Felsted, datter af skovfoged Morten Poulsen og Karen Jensen. Død 7. 10. 1912.

Han lærte gartneri hos Kristian Beck i Bredballe ved Vejle, fortsatte hos en gartner Nielsen, Vejle, var elev på Nr. Nissum højskole 1903—04, gartner på herregården Villestrup i Astrup sogn ved Arden, drev et års tid eller to frilandsgartneri på Højbogård, men fik 1907 så — som Hans og Peter — ved fars og gode menneskers hjælp en mindre ejendom nær ved Haderslev, der med tiden kunne have budt store muligheder for udvidelse af gartneri. Det var Højgård ved Ulvslyst, som ejedes af centralmejeriets indehaver Nissen.

Mathias begyndte tidlig at tale i forsamlinger med et frit vidnesbyrd samt at være med i søndagsskolearbejde. Sine bedste leveår rejste han søndag efter søndag rundt i Nord-slesvig og samlede søndagsskolebørn om Guds ord. Ved hans død samledes gennem søndagsskolerne en pengegave til hans to piger. Bertha var Mathias en god og kærlig hu-

stru. De sidste år før sit andet giftermål var Bertha en skattet bestyrerinde på et hjem for små børn.

Mathias og Berthas Hansens børn:

- (Ada) **Karen Maria Hansen**, født 26. 5. 1910, gift 31. 3. 1949 med sin halvsøsters svigerfar, postpakmester **Henrik Nylev Mikkelsen**, født 3. 1. 1897, Gimsing pr. Struer. Karen Maria er uddannet sygeplejerske, mangeårig distriktssygeplejerske i Felsted.

Børn:

- (Aada) **Peter**, født 3. 8. 1950.

- (Adb) **Birgitte Marie Hansen (Bitten)**, født 25. 10. 1911, var nogle år i pleje hos sin farmor og sine fastre, indtil hendes mors giftermål 28. 12. 1919 med barber **Bernhard Greve**, Felsted, nu Bur. Bitten blev gift 12. 3. 1939 med landmand **Ejnar Kristian Hansen**, Stubberup pr. Martofte, født 16. 6. 1914 i Kolstrup (bror til fhv. kinamissionær, sognepræst **Alfred Hansen**, Rødding) søn af tømrer **Hans Jørgen Hansen** og **Karen Dorthea Petrine Christiansen**, Hundslev.

Karen Maria og Bitten fik en god stedfar, der sammen med vor fhv. svigerinde **Bertha** har stillet sig meget venlig overfor vor familie.

Bittens børn:

- (Adba) **Hans Jørgen**, født 30. 12. 1939.
(Adbb) **Svend**, født 14. 10. 1941.
(Adbc) **Karen Birgitte**, født 30. 1. 1944.
(Adbd) **Estrid**, født 1. 12. 1945.
(Adbe) **Bodil**, født 11. 6. 1948.
(Adbf) **Holger Claus**, født 18. 1. 1954.

- (AE) *Anton Marius Hansen*, født 16. 4. 1885, gift 17. 4. 1919 i Nørbæk kirke med **Ingeborg Zacho Maarup**, født 30. 10. 1892, datter af gdr. **Niels Maarup** og **Marie Dorthea Zacho**, Nødager, Feldballe sogn (ved Randers).

Anton var først i snedkerlære (1900—01) hos **Jakob Jesen**, Tagkær, men måtte på grund af hjertefejl søge andet

erhverv, og kom i lære hos indremissionær Jørgen Friis (der som Paulus ville tjene sit brød med hånden), som havde købt Hans Magnussens farvehandel i Storegade i Haderslev, den forretning Anton Hansen senere overtog. Anton Hansen har besøgt handelsskolen i Kiel, samt været kommis i Harburg og Hameln. Trods sin hjertefejl måtte han med i krigen fra april—november 1917, da han 6. 11. 1917 blev taget til fange af englænderne og kom til nord-slesvigernes lejr i Feltham, hvor han bl. a. engang blev overrasket af et besøg af fætter Johan Stendevad, der som sin broder Mathias var i amerikansk tjeneste. Anton var en af lejrens lejlighedsdigtere, som han også har været en af familiens.

Han var medstifter af KFUM-spejderne i Haderslev (som hans børn har været ivrige medlemmer af — pigerne KFUK-spejdere). Den 25. 6. 1936 gik han til lægen, fordi han i nogen tid havde følt sig utilpas. En times tid senere kom der bud fra sygehuset, at han var død, ramt af et hjerteslag. Det var et forfærdeligt slag for Ingeborg, der nylig var kommet hjem fra Vejlelfjord sanatorium, men dygtig og energisk, som hun var, trods sit skrøbelige helbred, førte hun forretningen videre med Daniel Schmidt, der blev kaldt hjem fra Spanien, som bestyrer. Hun stod nu alene med 7 børn, som hun tog sig af på bedste måde. Hun sparede aldrig sig selv, og i den hårde vinter 1942 lukkede hun sine øjne i troen på den korsfæstede Herre Jesus. Vi har gode, omend vemodige minder, både fra hendes og Antons begravelse. Mens Daniel Schmidt fortsatte som bestyrer, måtte den ældste datter, Ruth, tage sig af sine søskende, først alene, senere med sin mands hjælp. Anton og Ingeborg Hansens børn:

- (Aea) Ruth Maarup Hansen, født 18. 2. 1920. Huslig uddannet, gift 24. 3. 1944 med kaptajn (i luftvåbnet) Gerhard Walther Hartmann, født 26. 2. 1920, søn af skomager Chr. Hartmann og Helene Armelang, Haderslev. Bosat i København.

Børn:

(Aeaa) Ulf, født 13. 11. 1949.

(Aeab) Eskil, født 26. 1. 1951.

(Aeb) Maria (Mitte) Maarup Hansen, født 9. 8. 1921, lærerinde (Haderslev statssem.), gift med lærer Carl Bengtsson, født 27. 8. 1921 (bror til forfatteren Gustav Bengtsson), søn af købmand C. Bengtsson, København. Bosat i Herlev.

Børn:

(Aeba) Bjarke, født 15. 10. 1943.

(Aebb) Estrid, født 16. 9. 1950.

(Aebc) Rune, født 11. 12. 1951.

(Aec) Jørgen Maarup Hansen, født 9. 10. 1923, gift 20. 7. 1946 med Agnes Maria (Mis) Hansen, født 13. 6. 1922, datter af domorganist V. H. Hansen og Anna Møller Frederiksen, Haderslev. Handelsuddannet, bestyrer af farvehandelen, der er et familie-A/S.

Børn:

(Aeca) Aase, født 16. 5. 1947.

(Aecb) Bo, født 27. 1. 1950.

(Aed) Toni Maarup Hansen, født 9. 10. 1924. Husholdningslærerinde fra Ankerhus 1947. Læser til lærerinde på KFUMs seminarium, København.

(Aee) Egon Maarup Hansen, født 1. 9. 1926, gift 11. 7. 1953 med lærerinde Ellen Bang, født 18. 1. 1924, datter af bankdirektør F. V. Bang og Mathilde Schmidt, Haslev. Handelsuddannet, premierløjtnant ved Jydske dragonregiment, Holstebro.

(Aef) Arvid Maarup Hansen, født 21. 3. 1928, død 19. 12. 1928.

(Aeg) Bent Maarup Hansen, født 22. 12. 1929. Trafikassistent i S. A. S., København.

(Aeh) Frode Maarup Hansen, født 15. 11. 1931, trafikassistent

ved DSB, gift 22. 5. 1954 med Lissi Nørgaard Hansen, født 20. 11. 1933 i Sædder, datter af savværksarb. Hans og Olga Nørgaard Hansen, Thureby. Bosat i København.

(Aei) Ingeborg Zacho Maarup Hansen, født 25. 5. 1934, død 12. 5. 1935.

(AF) *Anna Marie Hansen*, født 15. 1. 1887, gift 5. 3. 1914 i Tyrstrup kirke med gdr. Karl Christiansen, Tjørntvedgård, Tullebølle, født 21. 8. 1886, søn af gdr. Anton H. Christiansen og Annesine Dorthine Hansen. Elev på Haslev højskole 1904, 1905 husbestyrerinde for bror Hans, husassistent hos Magnus Juul, Mølskovgård og efter hustruens død: husbestyrerinde. 1. 5. 1913 husbestyrerinde hos sin tilkommende mand, der mønsterværdigt har passet sin fædrenejård, samtidig med at han har været søndagskolelærer og ordnet møder, medens Maria har haft ulejlighed med talere, søndagsskolefester osv. Karl er i bestyrelsen for Haslev landbrugsskole, i menighedsråd og sogneråd m. m., har i mange år været sognerådskasserer. Efter at han har afhændet gården til en nevø, virker han som regnskabsfører hos maskinfabrikant Hammerup, Tullebølle.

Maria og Karl Christiansens børn:

(Afa) Anton Karl Christiansen, født 22. 1. 1915, revisor i Nyborg.

(Afb) Karen Annasine Christiansen (tvilling), født 22. 9. 1916, gift 28. 10. 1944 med sin fætter (Aae) Kaj Hansen, født 6. 9. 1912. Har været håndgerningslærerinde, bl. a. på Hammerum husholdningsskole.

Børn:

Se under Aae, Kaj Hansen.

(Afc) Johannes Claudius Christiansen (tvilling), født 22. 9. 1916, landbrugskandidat, gift 30. 6. 1944 med Rita Petersen, født 23. 3. 1921. Regnskabskonsulent i Haslev i flere

år, har nu overtaget sin hustrus fødegård i Kildebrønde sogn ved Tåstrup i forpagtning.

Børn:

(Afca) Birgit, født 4. 9. 1945.

(Afc b) Hanne, født 12. 4. 1947.

(Afcc) Arne Karl, født 13. 3. 1950.

(Afd) Hans Peter Christiansen, født 27. 5. 1919, gift 29. 4. 45 med Inger Petersen, født 22. 3. 1924. Har en gård i forpagtning i sin hustrus fødeby, Veflinge på Fyn.

Børn:

(Afda) Birger, født 27. 5. 1946.

(Afd b) Anne Margit, født 5. 9. 1948.

(Afe) Svend Birger Christiansen, født 1. 6. 1921, landbrugsmedhjælper, f. t. hos sin bror Hans Peter.

(AG) *Johannes Hansen*, født 5. 3. 1888, gift 28. 9. 1917 i Tyrstrup kirke med Anna Jørgensen, født 9. 7. 1896, datter af Christian Jørgensen og Anna Cathrine Juhl fra Vestenskov i Tyrstrup sogn. Johannes har tjent hos Jacob Gertsen i Grødebøl 1904—05 og hos forpagter Holst, Friisendal ved Sandved 1905—06, besøgt Haslev landbrugsskole 1906—07 og Tommerup højskole 1911—12, ind imellem var han 1908—10 garder i Berlin, ligesom han, især 1912—1914 var „forvalter“ derhjemme, 1919—31 forpagter af fødegården. Med held prøvede han de nye metoder han havde lært på skolerne. Han fik præmie for velholdte roemarker, og avlen, der omkring 1900 lå på 300 tdr. korn, steg til over det dobbelte. 3. 8. 1914—julen 1918: deltager i verdenskrigen, såret i skulderen efteråret 1914, kom hjem til jul 1918, oplevede med os andre den skønne genforeningstid 1920. Det var i Tyrstrup sogn, kongen red over grænsen til det genvundne Nordslesvig, det var i Tyrstrup kirke, han knælede der, hvor vi alle har knælet ved vor konfirmation, for at takke Gud. Johannes var med som ordenshåndhæver ved indtoget, vi andre som menige

deltagere. Hvor var det skønt! Gud ske lov for den dag og dens konsekvenser! Johannes og Anna fik som nævnt vor fødegård i forpagtning, men da det ved mors død 14. 9. 1930, midt under lavkonjunkturen, var umuligt for Johannes, som også for de yngre brødre at skaffe den nødvendige kapital til at købe gården, blev den solgt til en god mand, Jens Christensen, der endnu ejer den, mens Johannes og Anna blev statsejendomsfolk på Rougstrup mark i Moltrup sogn. De har — for os at se — taget deres modgang gudhengivent og er ikke blevet til skamme. „Hvad udad tabtes“, synes at være „indad vundet“. At de kom Haderslev 6 km nærmere, har vel bidraget sit til at børnene har fået den gode uddannelse og den fremtid, de har fået.

Johannes og Anna Hansens børn:

(Aga) Claus Hansen, født 2. 10. 1919, gift 20. 4. 1945 med Karen Dahl, datter af bygmester Hannibal Dahl, Aarø Sund, født 31. 7. 1921. Skovfoged under Gissfeldt kloster i Vester Egede sogn ved Haslev.

Børn:

(Aga) Agnethe, født 6. 8. 1946.

(Agab) Gunhilde, født 16. 1. 1949.

(Agac) Johannes, født 23. 9. 1953.

(Agb) Christian Jørgensen Hansen, født 8. 5. 1921, gift 4. 3. 1946 med Else Bryld, født 6. 7. 1922, datter af gdr. Bryld, Kjestrup. Gdr. på Bramdrup mark, nærmeste nabo til Anneken, Eduards enke.

Børn:

(Agba) Annamerete, født 15. 3. 1947.

(Agbb) Karen, født 2. 11. 1952.

(Agc) Hans Mathias Hansen, født 16. 1. 1923, gift 23. 4. 1948 med Frederikke Knudsen, født 8. 8. 1918, Kibæk. Lærer fra Haderslev statssem., har været lærer på Børkop højskole, i Over Jersdal, og er nu i Sønder Vilstrup.

Børn:

(Agca) Birger, født 6. 2. 1950.

(Agcb) Randi, født 12. 2. 1951.

(Agcc) Claus, født 17. 7. 1953.

(Agd) Ove Johannes Hansen, født 6. 5. 1925, gift 2. 7. 1949 med sygeplejerske Sigrid Kirstine Overgaard, Herning, født 12. 10. 1922. Cand. theol. 1950, præst ved Esajaskirken, København, nu Vedersø — Kaj Munks kirke!

Børn:

(Agda) Birgitte, født 1. 4. 1950.

(Agdb) Anne Marie, født 5. 1. 1952.

(Agdc) Bodil, født 23. 9. 1954.

(Age) Carl Arne Hansen, født 14. 6. 1929, student og seminarist fra Haderslev, lærer i Glostrup.

(Agf) Poul Gerhard Hansen, født 24. 1. 1932, amtstueelev i Haderslev, p. t. Hillerød.

(Agg) Katrine Kusk, født 28. 10. 1904, død 28. 3. 1951, plejebarn, gift med Johs. Schmidt fra Sydslesvig. Tjente 6 år hos Johannes og Anna. J. S., anden gang gift med Boysine Bennetsen, Gram.

(Agh) Dora Lind, født 9. 6. 1907, plejebarn. Sin svage mors gode — og for os at se — uerstattelige støtte.

NB. Johannes, søndagsskolelærer i Hvinderup, menighedsrådsmedlem i Moltrup. Bor nu i Haderslev, hvor han en årrække har arbejdet på Schaumanns klædefabrik.

(AH) *Andreas Hansen* (tvilling), født 29. 3. 1890, gift 29. 9. 1916 med lærerinde Karen Lorentsen i Søndervang kapel, Seest, født 10. 12. 1889, datter af Morten Lorentsen og Ane Marie Petrine Schack, Tiset. Søster til Cecilie, Thomas' hustru. A. H. lærer fra Haslev sem. 1911. I USA 1911—13, besøgte familien i Minnesota og Californien, lærer på Elk

Horn højskole, Iowa 1911—12, på Solvang højskole 1912—1913, på Tommerup højskole 1913—14, sygepasser i København 1915—16, vikar i Norring ved Hinnerup, lærer i Tørring pr. Laven 1915—24, missionær i Saloniki, Grækenland, for industrimissionen i Armenien 1. 9. 1924—1. 9. 1934, rejsesekretær for samme mission 1934—41, samtidig theologisk studium. 1940 cand. theol., 50 år gammel. Sognepræst i Skærbæk fra 15. 11. 1947. På sin omskiftelige færd trofast fulgt af sin hustru.

Andreas og Karen Hansens børn:

- (Aha) Helga Hansen, plejebarn fra 1920, født i København 18. 6. 1914, kom 1924 til Christine, gift 1940 med arbmd. Viggo Johansen, Silkeborg.
- (Ahb) Magerditch Hansen, plejebarn fra 1925, født 1916 i Gouzoumian i Lille Asien, kom med til Danmark i 1934, maskinarbejder i Høng, dansk undersåt i 1949, ugift.
- (AI) *Hansine Christine Hansen*, født 29. 3. 1890, gift 17. 4. 1924 i Tyrstrup kirke med landmand Kristian Lauritsen, født 5. 6. 1891, Astrup, Hinge sogn. Christine tjente 1907—08 hos gdr. Rafnsøe i Sjelund, var 1909 på Haslev højskole, tjente fra 1909—1912 på Gl. Ryomgård, derefter hos søster Anna og hos broder Anton, men hjalp i krigsårene hjemme hos mor på Fogedgård, 1919 på Haslev udv. højskole, 1920 kursus i syge- og børnepleje på St. Lukasstiftelsen i København, derefter — til sit giftermål — hos mor „o æ Felt“, samt lejlighedsvis på barsels- og børnepleje hos familien. Christine var gift i 9 korte, men lykkelige år med en god mand, der i krigens tid havde tjent på Fogedgård. Han var søndagsskolelærer og formand for KFUM i Hinge sogn. Hans mor blev på ejendommen på aftægt og er 1953 flyttet med til Silkeborg, efter at ejendommen er blevet solgt og efter at Christine i ca. 20 år har drevet ejendommen ved hjælp af bestyrer.

- (Aia) Niels Bjerring Lauritsen, født 4. 2. 1925, gift 6. 8. 1949 med Marie Mulvad, født 7. 10. 1924. Ingeniør i København.
Børn:
- (Aiaa) Marianne, født 15. 3. 1953.
- (Aib) Esther Marie Lauritsen, født 23. 5. 1926, gift 23. 5. 1947 mel værkfører Johannes Hedegård, født 23. 12. 1917. Silkeborg.
Børn:
- (Aiba) Kirsten, født 17. 5. 1949.
- (Aibb) Søren Erik, født 12. 2. 1953.
- (Aic) Elise Margrethe Lauritsen, født 4. 11. 1927, kontorassistent, bor og hjælper hjemme.
- (Aid) Hans Ejnar Lauritsen, født 1. 10. 1929. Farmaceut, p. t. Finsens inst., København.
- (AJ) *Eleonore Mathea Hansen*, født 24. 6. 1892, forlovet 1915 og gift 17. 4. 1922 (!) i Tyrstrup kirke med landbrugskandidat Kristian Møller, fra Høkkelbjerg, født 11. 12. 1894, søn af gdr. Nis Møller og Andrea Schultz. Tjente 1908—09 hos Hans på Højbogård, 1911 elev på Tommerup højskole, derefter på Randers børnehjem, 1912—13 hos søster Anna i „Storkereden“, i krigsårene hjemme hos mor, 1919 på Haslev ud. højskole og Haslev husholdningsskole, vinteren 1919—20 plads i København, hvor Kristian Møller (bl. a. til glæde for lærer Pusbach, der tit havde opfordret ham til at studere, omend i Tyskland!) læste på landbohøjskolen. 1920—22 hjemme sammen med Christine og mor på „Brødrehuset“, syede kjoler til niecer og udstyr. Kristian og Tea var så med ved Haslev landbrugs- og husholdningsskole til 1938. Holdt søndagsskole i deres første hjem Brejdablik på Ringstedvej, og i deres nye hus på Lysholms allé fra 1934. Fra 1938 ledere af Hammerum landbrugs- og husholdningsskole, der er blevet meget udvidet, og har et stort elevantal. Kristian Møller var i sin

Haslevtid regnskabs- og planteavlskonsulent, det sidste år også for Præstø amts landboforening, fra 1933 medlem af Haslev—Frerslev sogneråd, de sidste år godsforvalter på Eskildstrup gods, medlem af Haslev menighedsråd, formand for Sønderjydske forening, bestyrelsesmedlem for kolonien Filadelfia, samt for Høj- og landbrugsskolernes pensionskasse m. m. Og hvad er han ikke i Hammerum? Formand for den lokale landboforening, formand for de jyske landboforeningers regnskabsudvalg, medredaktør af „Landbonyt“ m. m. Og hvor mange faglige, nationale og kristelige taler holder han ikke ud over landet! Men — siger Kristian — uden Teas enorme arbejde, var det hele slet ikke muligt. Hun er lige sikker som regnskabsfører for hele virksomheden, som husmoder, der holder alle trådene samlet, og som den der er på pletten, når elever eller medarbejdere trænger til virkelig hjælp.

Kristian og Mathea Møllers børn:

(Aja) Andrea Margrethe Møller, født 28. 12. 1923, gift 2. 4. 1945 med Johannes Ilkjær, født 16. 6. 1919, Hellerød, Thyholm. Gårdejer.

Børn:

(Ajaa) Jørgen, født 4. 3. 1946.

(Ajab) Ruth, født 7. 5. 1948.

(Ajac) Kristian, født 10. 1. 1950,

(Ajad) Ingeborg, født 1. 6. 1951.

(Ajb) Birger Møller, født 6. 2. 1925, gift 21. 10. 1951 med Ebba Bruun, Skodborg, født 7. 2. 1922, datter af gdr. Hans Bruun. Husholdningslærerinde. Birger landbrugskandidat, p. t. København.

(Ajc) Estrid Møller, født 30. 9. 1926, gift 13. 4. 1949 med landbrugskandidat og lærer ved Hammerum landbrugsskole Johannes Toftdahl Andersen, født 14. 10. 1919.

Børn:

(Ajca) Inger Irmelin, født 21. 5. 1950.

(Ajcb) Lars Kristian, født 29. 6. 1952.

(AK) *Eduard Christian Hansen*, født 24. 5. 1894, gift 10. 10. 1919 i Haderslev domkirke med håndarbejds lærerinde Anneken Caroline Nielsen, Flovt, født 6. 8. 1893 (søster til Hans' kone), datter af gdr. Niels A. Nielsen og Mette Marie Friis. Elev på Børkop højskole 1910—11, tjente 1911—12 hos landbrugskandidat Madsen, Andkær pr. Børkop, 1912—13 hos Hans i Stenderup, 1913—14 hos Kristian Bramsen, Glostrup, Lolland. Fra 14. 12. 1914 soldat, gardejæger i Potsdam og deltager i verdenskrigen på alle fronter, søgt hjem august 1918 til at bestyre Hans' gård, 1. 11. 1919 til 1. 4. 1923 ejer af Ørbækgård pr. Flemløse i Dreslette sogn på Fyn, det flg. år bestyrer på Søst domæne ved Aabenrå og bestyrer på Troldkær i Sdr. Stenderup sogn. 1925—1931 gårdejer i Holbæk, Randers amt. Ved gode venner og slægtinges hjælp i 1935 statsejendom på 10 ha. i Bramdrup ved Haderslev, som endnu er i familiens eje. Ja, efter 16 års slid, slæb og sygdom, uheld og dårlige konjunkturer, fik Eduard og Anneken økonomisk fast grund under foden. Gennem gode mennesker, der respekterede deres kamp, har de også i særlig grad erfaret Guds hjælp, og de har været trofaste på kirkestien. Eduard blev som Anton kun 51 år gammel. Arbejdet for kone og børn gik hos ham forud for hans velbefindende. Således gik han i sin tid 1931—35 troligt på hårdt vej-arbejde, trods tarmkatarr og streng diæt. Han var en arbejdets helt. Også i krigen viste han sit helte- og offermod ved, stærk som han var, ene at bære en såret kammerat ud af kugleregnet. Som Mathias døde han efter en længere smertefuldt dødsleje, af sygdom i leveren. Anneken har med Hans Herluf som bestyrer, og skiftevis hjulpet af sine piger, drevet ejendommen indtil nu. Som Nis og Anna var deres største rigdom børnene, 9 ialt.

Eduard og Anneken Hansens børn:

- (Aka) Marie Birgitte Hansen, født 26. 9. 1920, død 10. 5. 1947 efter lungehindebetændelse. Huslig uddannelse.
- (Akb) Niels Harald Hansen, født 25. 8. 1921, gift 25. 4. 1947 med

Johanne Clausen, født 22. 4. 1920, fra Vestergård, Øsby sogn. Gårdejer, først i Knud, Fjelstrup sogn, nu i Sverdrup, Øsby sogn.

- (Akc) Astrid Hansen, født 13. 11. 1922, huslig uddannelse og i hjemmebageri. Sverige.
- (Akd) Hans Herluf Hansen, født 7. 5. 1924, landmand, bestyrer hos sin mor.
- (Ake) Lydia Hansen, født 1. 7. 1925, huslig uddannelse.
- (Akf) Alfred Hansen, født 29. 8. 1926, døde i vinteren 1946 af en rygmarvslidelse, så han ikke har kunnet gå fra sit 7. år.
- (Akg) Ebba Debora Hansen, født 24. 4. 1928, huslig uddannelse.
- (Akh) Ruth Ellinor Hansen, født 23. 9. 1929, gift 5. 12. 1953 med Peter Jørgensen, født 16. 7. 1926, søn af Nis Jørgensen og Pauline Jørgensen, Rise. Gårdejer.
Børn:
- (Akha) Poul Erik, født 19. 9. 1954.
- (Aki) Vera Elisabeth Hansen, født 21. 5. 1933, huslig uddannelse.
- (Akj) Ingelise, født 7. 12. 1943.
Desuden har børnene været på forskellige skoler for ungdommen.
- (AL) *Thomas Hansen*, født 2. 6. 1896, gift 22. 6. 1921 i Haderslev domkirke med Cicilie Lorentsen, født 27. 7. 1895, datter af Morten Lorentsen og Ane Marie Petrine Schack, Tiset (søster til Andreas hustru Karen). Thomas tjente 1912—13 hos P. K. Petersen, Sillerup, 1913 på Nøttrupgård i Bjerre herred. 1914 hos Kristian Bramsen, Glostrup, Lolland, sammen med bror Eduard. Fra 1. 8. 1914

hjemme, 2. 11. 1915 rekrut i Husum, juli 1916 til fronten ved Somme i Frankrig, hvor han traf bror Johannes, senere mødtes han med Eduard ved Ostende i Belgien, blev såret i benet 8. 4. 1917 nær ved Arras, hvor Hans faldt 11. 4. 1917, sygeorlov til efteråret, atter syg i januar (hertet), lazaretophold og hjemsendt sommeren 1918 og som Peter og Eduard hjemme ved krigens afslutning 11. 11. 1918. Vinteren 1918—19 på Tommerup højskole, afløste sommeren 1919 Eduard i Stenderup. 1919—20 på Vrigsted landbrugsskole, atter hos P. K. Petersen, Sillerup, som forvalter og afløste så fætter Johan Stendevad i Stenderup, fik 1921 Laurids Knudsens gård i Tamdrup i forpagtning og blev dertil 1934. 1935 byggedes et nyt hjem på 14 ha statsjord, og det lysnede økonomisk, men hjertesvagheden meldte sig igen. Thomas søgte krigsinvalidere og opnåede den 1939 med ca. 4 års efterbetaling, døde 1¼ år senere 15. 3. 1940 i Hajstrup skole, lige efter at han som formand for skolenævnet havde takket lærer og børn, blandt hvilke sidste var hans datter Tove, der skulle konfirmeres den følgende søndag. Som fars far, Hans og Anton døde han uden for hjemmet en pludselig død, Anna og far fik jo også en pludselig død, ja mor med.

Angående invaliderenten skriver Thomas i familievandremappen 25. 6. 1938, at han havde lagt også den sag i Guds hånd. Videre skriver han: Jeg har fået lov til at løfte arven efter broder Mathias med søndagsskolen her i Øsby, en gerning, som jeg er meget glad for, en lille trofast flok, som jeg elsker. Måtte man blot få lov til at blive brugt af Herren både der og her i hjemmet, hvor der også er en lille flok jeg holder af. At Thomas også var afholdt af børnene, ved vi, og den store deltagelse og de mange lovord ved kaffebordet efter begravelsen viste, at han også var det i Øsby sogn. Så måtte Cicilie som Maria, Berta, Ingeborg, Christine og Anneken friste den tunge lod tidlig at blive enke. Gud ske lov, hendes ældste søn Vagn Aage Hansen der lige var fyldt 18 år, var rede og egnet til at afløse sin far.

Thomas og Cicilie Hansens børn:

(Ala) **Vagn Aage Hansen, født 9. 3. 1922, gift 18. 4. 1946 med Bothilde Hansen, født 23. 7. 1923, datter af gdr. Hans Hansen og Christine Gram, Birkelund, Rangstrup. 1937 på Hoptrup højskole. Nu faderens ejendom i Stevelt.**

Børn:

(Alaa) **Frede, født 23. 1. 1947.**

(Alab) **Elisabeth, født 22. 11. 1949.**

(Alac) **Thomas, født 5. 9. 1952.**

(Alad) **Jytte Cicilie, født 5. 11. 1953.**

(Alb og Alc) **Tvillinger, født 17. 3. 1923, døde 23. 3. 1923.**

(Ald) **Tove Hansen, født 10. 6. 1926, gift 26. 6. 1948 med Harald Larsen, født 15. 12. 1923, gårdmand, søn af Marius Larsen og Hansine Hansen, Nellemose pr. Hårby.**

Børn:

(Alda) **Kaj Thomas, født 16. 10. 1949.**

(Aldb) **Viggo, født 30. 11. 1950.**

(Ale) **Esther Margrethe Hansen, født 10. 1. 1939, konf. 29. 3. 1953, 1954 elev på Sommersted ungdomsskole, huslig udd.**

Da bogen gik i trykken 1. 12. 1954 havde Claus Hansen 178 nulevende efterkommere, 14 er døde. Han havde 12 børn, 67 børnebørn og 113 børnebørnsbørn.

